ADerg 2018; XXIII:19-53

Pertek-Karaçor Bölgesi Prehistorik Dönem Yerleşimleri ve Yerleşim Düzeni

[PREHISTORIC SETTLEMENTS AND SETTLEMENT PATTERN IN THE PERTEK- KARAÇOR REGION]

Muhip ÇARKI

Anahtar Kelimeler

Tunceli, Pertek, Karaçor, Mercimek, Tozkoparan, Pınarlar, Kalkolitik Dönem, Erken- Orta- Geç Tunç Çağları, Demir Çağı.

Keywords

Tunceli, Pertek, Karaçor, Mercimek, Tozkoparan, Pınarlar, Chalcolithic Period, Early- Middle- Late Bronze Ages, Iron Age.

ÖZET

Elazığ ve Malatya bölgesinde 1970 ve 1980'li yıllarda yapımı süren Keban ve Karakaya barajları kapsamında birçok kurtarma kazısı ve yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir. Çalışmaların büyük oranda baraj havzalarında gerçekleşmesi, elde edilen arkeolojik verilerin de söz konusu havzalar ile sınırlı kalmasına neden olmuştur. Bu durumun sonucu olarak çevre dağlık alanlardaki kültürel ve arkeolojik unsurların, baraj havzalarında çalışılan alanlar ile ilişkileri yeterince saptanamamıştır. Bu bağlamda, özellikle dağlık Tunceli bölgesinde, sınırlı alanlar dışında yürütülen çalışmalar haricinde, bölgenin tarihsel ve kültürel varlığına ilişkin verilerin oldukça kısıtlı olması, temelde bu çalışmanın amacını oluşturmuştur. Çalışma, konusu itibariyle Tunceli ili Pertek ilçesi Karaçor bölgesinde yüksek lisans tezim için dar bir alanda, izinli olarak tarafımca gerçekleştirilen yüzey araştırmasında elde edilen verilere dayanmaktadır. Araştırma sonucunda tespit edilen on iki yerleşimden elde edilen veriler doğrultusunda, bölgenin Kalkolitik Dönemden itibaren yerleşim gördüğü anlaşılmıştır. Elazığ ve Malatya bölgesi kültürleriyle ilişkili olmasına rağmen Karaçor bölgesinin, ağırlıklı olarak kendi iç dinamikleri ile şekillendiği söylenebilir.

ABSTRACT

During 1970s and 1980s many archaeological excavations and surveys were carried out as part of the Keban and Karakaya dam projects in Elazığ and Malatya region. Since the works were carried out to a large extent in dam basins, the obtained archaeological data was confined to these basins. As a result of this situation, relationships of the cultural and archaeological elements in the surrounding mountainous areas and the areas in the dam basins have not been determined sufficiently. In this context, except for the works carried out in limited areas, especially the data on the historical and cultural presence of in the mountainous Tunceli region is rather limited; therefore, this situation has mainly constituted the aim of this study. This study is based on the data obtained from the survey of the Tunceli-Pertek-Karaçor district which was performed in a selected area by me for my master's dissertation. In the direction of the data obtained from the twelve settlements discovered as a result of this survey, it was understood that the region has been settled as from the Chalcolithic Period. Although Karaçor region is related to cultures of the Elazığ and Malatya region, it can be said that this region was mainly shaped by their internal dynamics.

Giriş

Dağlık Tunceli coğrafyası, tarihi ve kültürüyle birçok dönemde merak edilmesine rağmen pek araştırma konusu olamamıştır.[1] Dağlık coğrafi yapının bölgenin ulaşılabilirliğini olumsuz etkilemesi ve geçmişten beri süregelen güvenlik

1 Söz konusu çalışma *"Yüzey Araştırması Verileri Işığında Tunceli-Pertek Karaçor Bölgesi Hellenistik Dönem Öncesi Yerleşimleri"* başlıklı yüksek lisans tezinde elde edilen verilerin yeniden değerlendirilmesiyle oluşturulmuştur.

problemleri nedeniyle bölge yeterince araştırılamamıştır. Özellikle bölgenin sarp dağlardan oluşması araştırmacıların bölgeye ilgi duymasına engel teşkil etmiştir.[2]

Tunceli coğrafyasının tarihi ve kültürüne ilişkin verilere ulaşabilmek için öncelikle bölgede yer alan yol ağının yerleşimler bazında ele alınması gerekmektedir. Bu açıdan çevre bölgeler ile ilişkisini sağlayan yol ağının detaylı bir şekilde araştırılması kültürel yayılımın tespiti açısından önem arz etmektedir. Bölgede yürütülecek arkeolojik araştırmalar, yerleşimlerin ekonomik, kültürel yapısına dair bilgilere ulaşılması konusunda önemli bir yer tutacaktır. Bu bağlamda, söz konusu çalışmanın, kapsamı gereği dar alandaki verilere dayanmasına rağmen bölgenin tarihsel sürecine ve yerleşim yapısına ilişkin önemli veriler sunduğu söylenebilir.

Elazığ ve Malatya'da geçen akarsular üzerine kurulan Keban ve Karakaya barajları nedeniyle pek çok alan sular altında kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bölgede yürütülen yüzey araştırmalarında tespit edilen önemli yerleşimlerin birçoğunda kazılar gerçekleştirilmiş ve bölgenin tarihsel sürecine ışık tutulmuştur. Bölgede ki yerleşimler, Elazığ Altınova, Aşvan ile Malatya sınırları içinde yer alan Karakaya baraj alanı olmak üzere üç ana noktada yoğunlaşmaktadır. Söz konusu alanlarda yürütülen kazılarda Neolitik, Kalkolitik, Tunç Çağları, Demir Çağı ve Ortaçağ'a ilişkin birçok tabaka tespit edilmiştir.

Bölgenin Coğrafi Özellikleri ve Araştırma Alanı

Yukarı Fırat havzasında yer alan Tunceli, coğrafi olarak dağlık ve engebeli bir araziye sahiptir. Coğrafyanın %69,9 dağlar, %24,9'nu platolar ve % 5,2'si ovalar oluşturmaktadır.[3] Fırat nehrinin Murat ve Karasu kolları arasında konumlanan bölge morfolojik açıdan incelendiğinde, kuzeydeki Munzur dağ silsilesinden güneydeki Murat nehrine doğru derin vadilerin yer aldığı coğrafyada, çöküntü alanları bulunmaktadır.[4] Önemli çöküntü alanları, kuzeyde Munzurların güney eteklerine paralel olarak uzanan Ovacık havzası ile kuzeydoğuda Kığı ve güneybatıda Çemişgezek havzalarıdır.[5] Bölgede modern yerleşimler daha çok çöküntü alanları, vadi tabanları ve akarsular tarafından yarılarak dağlık görünüm kazanan küçük yüksek düzlüklerde bulunmaktadır. Murat ve Munzur vadilerinin bulunduğu alanlarda sulanabilir tarımsal alanların varlığı modern yerleşimlerin ayrıca bu vadilerde kümelenmesine neden olmuştur. Bu bağlamda Pertek ve Çemişgezek ilçelerinde yer alan Murat nehri vadisinde ki modern yerleşimler önemli örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tunceli ili Pertek ilçesi sınırları içinde bulunan Karaçor, coğrafi açıdan Tunceli'nin güney kesiminde yer almakta olup denizden 1000–1800 m. arası yüksekliğe sahiptir (Fig. 1). Bölgenin doğal sınırları kuzeyde Pertek, güneyde Elazığ-Kovancılar'a değin uzanmaktadır. Munzur nehri tarafından parçalanan Karaçor platosunun güney kesimi Elazığ, kuzey kesimi ise Tunceli sınırları içinde kalmıştır. Kuzey Karaçor'da bol su kaynakları nedeniyle aşınan arazide kuzey- güney yönlü dere ve küçük vadiler yer almaktadır.

Araştırma, Kuzey Karaçor'un kuzey-batısında yer alan Tozkoparan, Pınarlar ve Mercimek köyleri arasında kalan kısımda yapılmıştır. Söz konusu alan kuzeyde Hınzori Yaylası, doğuda Munzur Vadisi, güneyde Keban Barajı ve batıda Pertek ilçe merkezi ile çevrelenmektedir (Fig. 1). Araştırma, coğrafi açıdan engebenin fazla olduğu Hınzori yaylasının güneyi ve buna nispeten engebenin daha az olduğu güneydoğu kesimi olarak iki ayrı alanda yürütülmüştür (Fig. 4). Ayrım bölgenin topografik yapısı esas alınarak yapılmış ve bu bağlamda yerleşimlerin coğrafi yapı ile ilişkilerinin saptanması amaçlanmıştır.

Büyük oranda meşeliklerin bulunduğu Hınzori yaylasının güney kesimi, yükseltileri 1800 m.'ye varan birbirinden kopuk tepelerden oluşmaktadır. Yükseltiler arasında eğimin az olduğu alanlarda tarımsal nitelikte araziler bulunmaktadır. Sınırlı ölçekte ki tarım arazilerinde genellikle susuz tarım yapılmaktadır. Bu alanın kuzey kesimini, bir duvar gibi saran Hınzori Yaylası yer almakta ve bu yayla yükseltinin en fazla olduğu kesimi oluşturmaktadır.

Diğer taraftan Hınzori yaylasının kuzeydoğu kesimi güneye nispeten daha az engebelidir. Hafif eğimli bu alanda tarımsal arazilerinin yoğunluğu dikkati çekmektedir. Söz konusu arazilerde sulu

2 Aksoy 1985: 18.

3 Gültekin 2004: 110.

4 Erinç 1953: 112.

5 Erinç 1953: 112.

ve susuz tarım yapılmaktadır. Özellikle Yeniköy, Tozkoparan köyleri ile Pınarlar nahiyesi sınırlarında yoğun olarak yapılan tarım günümüz tahıl üretiminde önemli bir yere sahiptir.

Ulaşım Ağı

Araştırma bölgesinde ulaşım, yeryüzü şekillerinin uygun noktalarında geçen yollar vasıtasıyla sağlanmakta ve bölgenin engebeli olması nedeniyle geçitler ulaşımda önemli bir yere sahiptir. Özellikle Mercimek Köyü sınırları içinde yer alan Sakaltutan ve Gregan geçitleri bu açıdan önemlidir. Bu geçitlerin yanı sıra az eğimli dağ yamaçları ve dere yatakları da ulaşımda sıklıkla kullanılmaktadır.

Karaçor Bölgesi sınırları içinde ki araştırma alanında ulaşımı sağlayan ana yol güzergâhları bulunmaktadır. Bu yol güzergâhları bölgenin topografyası ile ilişkili olarak genellikle güneybatı- kuzeydoğu eksenli uzanmaktadırlar. Araştırma alanında "Kuzey Anayol Güzergâhı" ve "Güney Anayol Güzergâhı" olarak tarafımızca tanımlanan iki temel ulaşım rotası bulunmaktadır (Fig. 2). Bu güzergâhlar yakın bir zamana kadar bölgenin temel ulaşım yolları olarak kullanıldığı bölge sakinlerince özellikle belirtilmiştir. Son zamanlarda özellikle yaylacılar tarafından kullanılan bu güzergâhların, kullanımlarından kaynaklı yol izlerinin belirgin olarak varlığını koruduğu görülmüştür. Yol güzergâhları boyunca sıralanan pek çok yerleşim tespit edilmiştir. Bu açıdan varlığı günümüzde de korunan bu yolların erken dönemlerden itibaren kullanılmış olması kuvvetle muhtemeldir. Bu bağlamda güzergâhların, bölgede tespit edilen yerleşimlerin iskân modelleri açısından son derece önemli olduğu düşünülmektedir.

Genel olarak yol rotalarına bakıldığında, Elazığ-Altınova, Harput ve Aşvan bölgelerinden gelen yolun Pertek ilçesi Derebaşı Mevkiinde kuzeydoğu ve doğu olmak üzere iki yöne ayrıldığı anlaşılmıştır. "Kuzey Yol Güzergâhı", Pertek ilçesinin Derebaşı Mevkiinden kuzeydoğu istikametine yönelmektedir. Bölgenin topografyasına göre geçişler yaparak yaklaşık 8 km ilerideki Mercimek köyünün kuzey kesiminde yer alan Boğa Tepesi yerleşimi üzerinden Sakaltutan mevkiine ve oradan Akbayır köyü sınırlarına ulaşmaktadır. Akbayır köyünün güneyinden geçerek doğuya doğru yönelmektedir. Tozkoparan köyü sınırlarına ulaşan yol, Kale yerleşiminin güneyinden geçerek Tozkoparan köyüne ulaşmaktadır. Tozkoparan köyü içinde bulunan Köyiçi yerleşimi üzerinden doğuya yönelerek Munzur vadisine değin uzandığı tespit edilmiştir (Fig. 2).

"Güney Ana Yol Güzergâhı" ise Pertek- Tunceli asfaltının güney kesiminde asfalt yola paralel olarak doğuya ilerlediği gözlenmiştir. Derebaşı Mevkiden yaklaşık 8 km doğuda Mercimek köyünün güney kesiminde bulunan Kırmızıtaşı Tepe yerleşiminin hemen güneyinden geçerek doğuya yönelmektedir. Arazinin yapısına uygun olarak Mercimek- Çayırlar Mevkii üzerinden Gregan Tepe yerleşimi üzerinden kesintisiz olarak doğuya devam ettiği ve Pınarlar Nahiyesinde bulunan Pınarlar Höyüğü üzerinden Munzur Vadisine yöneldiği anlaşılmıştır. Hem Kuzey hem de Güney Ana Yol Güzergâhları arasında, arazi yapısının uygun olduğu yerlerde daha kısa olan ara yollar ile ana yolların birbirine bağlandığı tespit edilmiştir (Fig. 2).

Karaçor bölgesinde tespit edilen yol ağının, Demir Çağda Elazığ bölgesinde varlığından söz edilen ve V. Sevin tarafından Bingöl dağları üzerinden Altınova'ya ve oradan Harput'un kuzeydoğusundaki Hacıseli, Kurdemlik (Sarıbük) köylerine değin uzanan yol ağıyla[6] birleştiği düşünülmektedir. Bu bağlamda tarafımızca tespit edilen yol ağının, Yukarı Fırat bölümünde bulunan erken dönem yol ağının bir uzantısı olduğunu söylemek mümkün görünmektedir.

Karaçor Bölgesi Prehistorik Dönem Yerleşimleri ve Yerleşim Tipleri

1. Yerleşimler

Kırmızıtaşı Tepe (01): Kırmızıtaşı Tepe[7*] Mercimek Köyü'nün 700 m. güneybatısında, Pertek-Tunceli karayolunun 10. km.'sinde, çevreye hâkim bir noktada yer almaktadır (Fig.5). K: 38.51.20; D:39.23.12 koordinatlarında ve denizden 1426 m. yükseklikteki yerleşim, yaklaşık 15x15 m. boyutlarındadır. Tepe üzerinde taş temellerden oluşan bazı mimari kalıntıların varlığı tespit edilmiştir. Tek bir yapı kompleksine ait olduğu düşünülen ve boyutları 1x1 m.'ye varan masif taşlardan oluşan mekânlar, tepenin topografyasına bağlı olarak küçük bir alanda bulun-

6 Sevin 1987: 10.

7 * Kırmızıtaşı Tepe yerleşimi Tunceli-Pertek karayolu yol yapımı çalışmaları esnasında 2016 yılında tahrip edilmiştir.

maktadır. Yaklaşık 7x8 m. boyutunda olabilecek mekânlara ait duvar kalıntıları tespit edilmiştir. Yerleşimdeki tahribat alanlarında Orta Demir Çağına tarihlenen çanak çömlek parçalarının yanı sıra yanık kerpiç parçaları ve bazalttan yapılmış bir ezgi taşı parçası görülmüştür. Ayrıca yerleşim Güney Anayol güzergâhına yakın bir yere konumlanmıştır.

Boğa Tepesi (02): Yerleşim Mercimek Köyü'nün yaklaşık 1,5 km. kuzeybatısında ki bir tepe üzerine konumlanmıştır (Fig.6). Denizden 1632 m. yüksekliğinde ve K: 38.52.10; D: 39.22.45 koordinatlarındaki yerleşim, yaklaşık 100x75 m. boyutlarındadır. Hâkim bir tepe üzerine konumlanan yerleşimde masif taşlardan oluşan temel kalıntılarına rastlanılmıştır. Boyutları 50x70cm'ye kadar değişen çeşitli boylardaki masif taşların uzanımlarından, kare ve dikdörtgen biçiminde mekânların varlığı tespit edilmiştir. Söz konusu mekânlarla ilişkili olarak tepenin güney yamacı üzerinde tepeye dikine uzanan, 2 m. genişliğinde ve yaklaşık 600 m. uzunluğundaki bir taş duvar kalıntısı tespit edilmiştir (Fig.6). Yaklaşık 10x10 ve 30x40 cm ebatlarında değişen taşlardan örülü duvarın hangi amaç doğrultusunda örüldüğü ve kullanıldığı tümüyle tespit edilememiştir. Çok sınırlı tarım alanlarına sahip yerleşimin güney kesiminde Kuzey Anayol geçmektedir. Söz konusu yol yerleşimin güney kesiminde bulunan duvardan bir geçit vasıtasıyla geçtiği görülmüş olmakla birlikte, bu yol ile ilişkili örülmüş bir duvar olabileceğini düşündürmektedir. Yerleşimde Erken ve Orta Demir Çağı çanak çömleklerinin yanı sıra ezgi ve perdah taşı gibi buluntular tespit edilmiştir.

Masürün Yerleşimi (03): Yerleşim, Mercimek köyünün yaklaşık 3 km kuzeybatısında ve K: 38.52.25; D:39.22.30 koordinatlarındadır (Fig.7). Yaklaşık 50x60 m boyutlarında ve deniz seviyesinden 1520 m. yükseklikte bulunan yerleşim, adını bulunduğu mevkiden almıştır. Tarımsal alanlarla çevrili yerleşimde Kalkolitik, Erken-Orta- Geç Tunç Çağları ve Demir Çağı çanak çömlek parçaları tespit edilmiştir. Yerleşim üzerinde yapılan gözlemlerde mimaride kullanıldığı düşünülen 30x40 cm. ebatlarına varan masif taşlar tespit edilmiştir. Ayrıca yerleşim Kuzey Anayol olarak sözü edilen yol ağıyla ilişkili ara yol üzerinde bulunmaktadır. Söz konusu ara yolun Masürün Mevkii'nden kuzeye yönelerek Deliyazı Mevkii üzerinden Hınzori Yaylası'na uzandığı görülmüştür.

İsutma Yerleşimi (04): İsutma Yerleşimi, Mercimek köyünün 1 km. güneydoğusunda yer almaktadır (Fig.8). Yaklaşık 45x75 m. boyutlarında olan yerleşim denizden 1410 m. yüksekliğindedir. K: 38.51.40; D:39.23.41 koordinatlarına sahip yerleşim çok sayıda tarımsal arazi ve bahçeler ile çevrilidir. Kuzey-güney doğrultulu önemli bir ara yol kıyısında konumlanan yerleşim Güney ve Kuzey Anayol Güzergâhı arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır. Yerleşimde Kalkolitik, Erken-Orta Tunç Çağlar ve Demir Çağı çanak çömlekleri yanı sıra yoğun miktarda çakmaktaşı ve obsidyen parçalarının varlığı dikkat çekmektedir.

Harabeler Tepe (05): Harabeler Tepe, Mercimek Köyü'nün yaklaşık 400 m. güneydoğusunda ve İsutma yerleşiminin güneyinde yer almaktadır (Fig.9). Adını bulunduğu mevkiden alan yerleşim denizden 1419 m. yükseklikte ve K:38.51.34; D:39.23.44 koordinatlarındadır. Bir tepe üzerine konumlanan yerleşim, stratejik sayılabilecek bir noktada bulunmaktadır. Yaklaşık 80x75 m. boyutlarındaki yerleşim üzerinde, mimaride kullanıldığı düşünülen taş yığınları tespit edilmiştir. Tarımsal araziler ile çevrili yerleşim Kuzey ve Güney Anayollar arasında bağlantıyı sağlayan ara yol kıyısına bulunmaktadır. Yerleşimde Erken- Orta ve Geç Tunç Çağların yanı sıra Erken ve Orta Demir Çağına tarihlenen çanak çömlek parçaları tespit edilmiştir.

Gregan Tepe (06): Mercimek Köyü'nün yaklaşık 2,5 km. doğusunda, adını aldığı tepeye konumlanan yerleşim, Pertek-Tunceli karayolunun yaklaşık 14. km. 'sinde yolun sol tarafında ki sarp ve çevreye hâkim bir noktada bulunmaktadır (Fig.10). Denizden 1504 m. yükseklikte ve K: 38.51.33; D:39.25.02 koordinatlarında ki yerleşim yaklaşık 20x15 m. boyutlarındadır. Sınırlı tarımsal alana sahip yerleşimin Güney Anayol güzergâhı üzerine konumlanması, kurulumu açısından önem teşkil ettiği düşünülmektedir. Yerleşimde tahribat çukurlarından yoğun miktarda masif ve yarı işlenmiş taşların yanı sıra yerleşimin yanık tabakalarına ait olduğu düşünülen yanık toprak ve kerpiç parçaları görülmüştür. Söz konusu taşlar ve yanık toprak ile beraber Geç Tunç Çağ, Erken ve Orta Demir Çağına tarihlenen çanak çömlek parçaları tespit edilmiştir.

Köyiçi Höyük (07): Höyük, Tunceli ili, Pertek ilçesi, Tozkoparan köyünün kuzeybatı kesiminde yer almaktadır (Fig.11). 66x60 m.'lik bir alana yayılan yerleşim, K: 38.55.45; D:39.26.18 koordinatlarında ve denizden 1379 m. yüksekliğe sahiptir. Yerleşim üzerinde yapılan gözlemlerden, özellikle höyüğün merkezinde ve kuzey kesiminde, mimariye ait olabilecek çok sayıda düzenli taş sıraları tespit edilmiştir. Yaklaşık 20x30 cm boyutlarında değişen kireç taşlarından dörtgen planlı mimariye ait olabilecek temel izleri tespit edilmiştir. Ayrıca höyükte yanık toprağın yanı sıra yanmış kerpiç parçaları ve cüruf parçaları görülmüştür. Bu durum, höyüğün iskân sürecinin herhangi bir döneminde yoğun bir yangının varlığına işaret etmektedir. Yerleşim üzerinde Kalkolitik, Erken ve Geç Tunç Çağı'na tarihlenen Çanak çömlek parçaları tespit edilmiştir

Kale Yerleşimi (08): Tozkoparan Köyünün yaklaşık 2,5 km. güneybatısında yüksek ve çevreye hakim bir tepe üzerinde kurulu yerleşim K: 38.54.52; D:39.24.50 koordinatlarındadır (Fig.12). Yaklaşık 100x50 m. çapında ve denizden 16l4m. yüksekliğinde ki yerleşim kuzeygüney yönlü görece yakın iki tepe üzerine konumlanmıştır. Yerleşimde masif taş yığınları ve mekânlara ait olabilecek taş temel izleri tespit edilmiştir. Tarımsal alanlardan uzak yerleşimin güney kesiminde Kuzey Anayol Güzergâhı geçmektedir. Karaçor platosuna hâkim bir noktada bulunan yerleşimin doğu yamacında, içinde karşılıklı 1,5 m. uzunluğunda 0,5 m. genişliğinde taştan yapılmış iki platform bulunan bir kaya oyuğu tespit edilmiştir. Kaba işçilik örneği sergileyen platformlar arasında, 0,5x0,5 m. genişlik ve derinliğe sahip oval bir boşluk bulunmaktadır. Kubbe biçimli tavana sahip oyuk, zeminden yaklaşık 2 m. yüksekliktedir. Yerleşimde Kalkolitik, Erken- Geç Tunç Çağları ve az miktar da Demir Çağına tarihlenen çanak çömlek parçaları tespit edilmiştir.

Pınarlar Höyük (09): Höyük[8] Pınarlar Nahiyesi'nin yaklaşık 1 km. kuzeydoğusunda ki Kaynar mevkiinde yer almaktadır ve K: 38.52.40; D:39.27.44 koordinatlarındadır (Fig.13). Yaklaşık 100x140 m. boyutlarında olan höyük, kuzey-güney yönünde eğimli bir arazi üzerine konumlanmış ve deniz seviyesinden 1325 m. yüksekliktedir. Höyüğün çevresinde tarımsal araziler bulunmaktadır. Höyüğün yakın çevresindeki arazilerde yürütülen tarımsal faaliyetler nedeniyle buluntuların daha geniş bir alana yayıldığı görülmüştür. Pınarlar Höyüğünün güney bitişiğinde yer alan su kaynağı buranın olasılıkla iskân için tercih edilmesinde etkili olmuştur. Kalkolitik, Erken- Orta ve Geç Tunç çağına ait çanak çömleklerin yanı sıra çok sayıda çakmaktaşı parçası gözlenmiştir. Ayrıca "Güney Anayol Güzergâhı" olarak adlandırılan yolun Pınarlar yerleşimine yakın geçtiği tespit edilmiştir.

Eski Kilise Mevkii Yerleşimi (10): Yerleşim, Pertek- Tunceli karayolunun 17. km.'sinde ve yolun yaklaşık 30 m. solunda ki bir yamaç üzerine konumlanmıştır (Fig.l4). Yerleşim yaklaşık 40x40 boyutlarında ve K: 38.50.29; D:39.25.07 koordinatlarındadır. Yerleşimde mimari öğelere ait olabilecek bazı taş temel kalıntıları görülmüştür. Yerleşim çevresinde tarımsal anlamda pek fazla arazi bulunmamaktadır. Yüzeyde Kalkolitik ve Orta Çağ'a ait çanak çömlekler parçaları tespit edilmiştir.

Tuzluk Yerleşimi (11): Masürün yerleşiminin yaklaşık 350 m. batısında yer alan Tuzluk Yerleşimi K:38.52.18; D:39.22.20 koordinatlarındadır (Fig.7). Denizden 1511 m. yükseklikteki yerleşim kuzeybatı-güneydoğu eğimli bir arazi üzerine konumlanmıştır. Yaklaşık 30x35 m. boyutundaki yerleşimde mimariye ait olabilecek 40x50cm. ebatlarına varan taşlardan yapılmış bazı temel izlerinin varlığı dikkat çekmektedir. Yaklaşık 60–70 cm genişliğe varan duvarlardan yapılmış 4x5 m. boyutlara ulaşan mekânlar yüzeyden görülebilmektedir. Yerleşimde Kalkolitik, Erken Tunç Çağı ve Orta Demir Çağına ait sınırlı sayıda çanak çömlek parçası tespit edilmiştir.

Dere Yerleşimi (12): Dere Yerleşimi, Masürün, Tuzluk ve Boğa Tepesi, üçgeninin ortasında yer almaktadır (Fig.7). K:38.52.18; D:39.22.28 koordinatlarına sahip yerleşim denizden 1518 m. yüksekliktedir. Kısmen tarımsal arazisi içinde yer alan yerleşim 35x30 m. boyutlarındadır. Yerleşimde mimari unsurlara ait olabileceği düşünülen masif taş yığınları bulunmaktadır. Söz konusu taş yığınları içinde kırık bir söve taşı

8 Pınarlar Höyük, Ertuğrul Danık tarafından Yukarı Fırat Havzasında yürütülen çalışmalarda "Kaynar", olarak anılan bölgede bulunduğundan bu adla adlandırmıştır. Söz konusu höyüğün, Ufuk Esin, M.J. Mellink ve Savaş Harmankaya ve Oğuz Tanındı (TAY Projesi) tarafından Pınarlar Höyük ya da Pulur Çeşmesi Höyüğü adlarıyla yayınlanmıştır (Danık 2001: 84).

parçası dikkati çekmektedir. Sınırlı tarımsal alan ile çevrili yerleşimde Kalkolitik, Orta ve Geç Tunç Çağı ve Erken Demir Çağı çanak çömlek parçaları görülmüştür.

2. Yerleşim Tipleri

Karaçor'un dağlık yapısı temel alınarak Hınzori yaylasının güneyi ve güneydoğusu olarak iki alanda yürütülen çalışmada, kuruldukları yer itibari ile üç yerleşim tipinin varlığından söz etmek mümkündür (Fig.15). Yerleşimlerin kurulduğu alanların, birbirinden farklı yapıda olması yerleşim tiplerinin belirlenmesinde önemli rolü olmuştur. Plato, Yamaç ve Tepe olmak üzere ayrılan yerleşimler, yerleşildikleri dönem itibariyle de kısmen birbirinden farklı oldukları yüzeyde bulunan çanak çömleklerden anlaşılmıştır. Plato, Yamaç ve Tepe tipi olarak belirlenen yerleşimlerin konumları itibariyle birbirlerine hem yakın olmaları hem de aynı dönemlerdeki çanak çömlek örneklerinin kısmen benzer yapıda olması kültürel açıdan birbiriyle ilişkili olduklarını işaret etmektedir.

a. Plato Yerleşimleri

Bu tip yerleşimler, su kaynaklarına yakın, görece verimli tarım arazilerine sahip merkezlerdir. Yerleşimlerin gerek büyüklükleri gerekse toprak seviyesinden yükseklikleri bakımından diğer yerleşim tiplerinden ayrılmaktadır. Diğer taraftan konumları ve çevresinde bulunan tarım arazileri nedeniyle önemli merkezler oldukları düşünülmektedir. Söz konusu bu merkezler, Hınzori Yaylası'nın güneydoğu kesiminde yer almaktadır. Pınarlar ve Köyiçi höyükleri bu gruba giren yerleşimlerdir (Fig. 4). Elde edilen çanak çömlek örneklerinden, bu tip merkezlerin ilk olarak Kalkolitik Dönemde yerleşim gördükleri anlaşılmıştır. Höyüklerde ki çanak çömlek örneklerinden, Erken Tunç Çağ'da bu tip yerleşimlerinin sayısında pek değişiklik olmazken, Orta Tunç Çağ'da bu tip yerleşimlerin terk edilmiş olduğu sanılmaktadır. Geç Tunç Çağ'a gelindiğinde yeniden yerleşim görmelerine rağmen Demir Çağında tamamen terk edildiği düşünülmektedir (Fig.15). Yayılım alanlarından, Yamaç ve Tepe yerleşimlerinden daha fazla nüfus kapasitesine sahip olmaları muhtemeldir. Örneğin Pınarlar Höyük iskân edildiği her dönemde bölgenin en büyük boyutlu yerleşimi olarak ön plana çıkmaktadır.

b. Yamaç Yerleşimleri

Yamaç tipi olarak nitelendirilen yerleşimler, dere yataklarına ve doğal su kaynaklarına görece yakın olmakla birlikte sınırlı tarım arazilerine sahiptirler. Öte yandan bu tarz yerleşimlerin yakın çevresinde son derece geniş meralık alanlar bulunmaktadır. Ortak özellikleri bakımından bölge topografyası ile ilişkili olarak genellikle dağların hafif eğimli noktalarına kurulmuşlardır. Bu tarz yerleşimler büyük çoğunluğu Hınzori yaylasının güney kesiminde ve az da olsa güneydoğu kesiminde görülmektedir. Masürün, Dere, Tuzluk, İsutma ve Eski Kilise Mevkii yerleşimleri, bu yerleşim tipi altında değerlendirilen merkezlerdir (Fig. 4). Yüzeyde tespit edilen çanak çömlek örneklerinden, Yamaç yerleşimlerinin Kalkolitik dönemde yoğun olarak yerleşim gördüğü anlaşılmıştır. Erken Tunç Çağı'nda belli bir oranda düşüş gösterse de en çok görülen iskân tipi olma özelliğini korumaktadır. Orta-Geç Tunç Çağ'da büyük oranda düşüş gösteren bu tip yerleşimlerin sayısı Demir Çağında artmaktadır (Fig.15).

Yamaç Yerleşimleri, Geç Tunç Çağ ve Demir Çağında en yoğun ikinci tip yerleşim modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tip yerleşimlerin gerek boyutları gerekse bulundukları topografya bakımından düşük yoğunlukta nüfusu barındırdıkları düşünülmektedir. Yerleşim boyutları 0,1 ile 0,3 hektar arasında değişmektedir. Olasılıkla yerleşimlerin düşük tarımsal potansiyeli sadece içerisinde barındırdıkları nüfusu besleyebilmektedir. Kanımca bu tip yerleşimlerin ekonomik modelinde tarımdan ziyade hayvancılık ön plana çıkmaktadır. Yoğunluk gösterdikleri bölgedeki geniş meralık alanlar bu öngörüyü desteklemektedir. Plato yerleşimlerinden farklı olarak bu tip yerleşimler, belli alanlarda kümelenme göstermektedir. Örneğin Hınzori Yaylası'nın güney kesiminde, Kalkolitik Dönem ile Erken Tunç Çağ ve Demir Çağında, Masürün, Tuzluk ve Dere yerleşimlerinin, belli bir alanda kümelendiği görülmektedir (Fig.7). Öte yandan aralarında son derece kısa mesafe bulunan yerleşimlerin oluşturduğu bu kümede, hiyerarşik açıdan ön plana çıkan herhangi bir merkezi yerleşimden söz etmek mümkün görünmemektedir.

Bu tip yerleşimlerin birbiri ile ortak kılan bir diğer özellik, Anayolları birbirine bağlayan ara yol güzergâhları üzerinde yer almalarıdır (Fig.2). Özellikle Masürün, Dere ve Tuzluk yerleşimlerinin, Kuzey Yol Güzergâhı ile bağlantılı olarak

Hınzori yaylasına uzanan ara yol güzergâhı üzerinde bulunmaları hayvancılığın bu tip yerleşimlerin ekonomik modeli üzerindeki önemini bir kez daha kanıtlanmaktadır. Günümüzde dahi bölgede yoğunluklu olarak hayvancılığın yapılıyor olması ve söz konusu yaylanın özellikle küçükbaş hayvancılıkta halen aktif olarak kullanılıyor olması bu bağlamda önem teşkil etmektedir.

c. Tepe Yerleşimleri

Tepelere konumlanan bu yerleşimler, görece doğal su kaynaklarına yakın ve son derece sınırlı tarım arazilerine sahipler. Bu yerleşim tipine sahip merkezler, "Hınzori Yaylası'nın güney kesimi ağırlıklı olmak üzere alanın her iki kısmında da görülmektedir. Kırmızıtaşı Tepe, Boğa Tepesi, Harabeler, Gregan Tepe ve Kale yerleşimi bu kategori altında değerlendirilen merkezlerdir. Tespit edilen çanak çömleklerden ilk olarak Kalkolitik Dönemde yerleşim gören bu tarz merkezlerin sayısında Erken Tunç Çağ'da herhangi bir değişiklik olmazken, Orta-Geç Tunç Çağ ve Demir Çağında önemli bir oranda artış göstermiştir (Fig.15). Özellikle Demir Çağında bölgedeki iskân modeli, yalnızca Yamaç ve Tepe yerleşimlerinden oluşmaktadır. Tepe yerleşimlerinin en önemli özeliklerinden biri son derece dar bir alanda yayılım gösteren küçük boyutlu merkezler olmalarıdır. Örneğin bu tarz yerleşimlerin en büyük olanı 0,75 hektar boyutu ile Boğa Tepesi yerleşimidir. Genellikle 0,3- 0,5 hektar boyut aralığında olan merkezlerin en küçüğü ise 0,02 hektarlık bir alanı kapsamaktadır. Bu bağlamda son derece az bir nüfusu bünyelerinde barındırdığı düşünülen bu tarz yerleşimlerin büyük bir kısmının sürekli iskândan ziyade başka bir amaç için kurulmuş ve kullanılmış oldukları düşünülmektedir.

Doğu Anadolu'da yapılan arkeolojik araştırmalardan bölgede Orta ve Geç Tunç çağından itibaren kalelerin varlığı bilinmekle beraber genellikle önemli geçit ve noktalara konumlanan bu kaleler, olası siyasi oluşumların sonucu olarak kurulmuşlardır.[9] Bu bağlamda Karaçor bölgesinde önemli noktalara konumlanan Tepe yerleşimlerinde herhangi bir sur yapısına rastlanılmaması ve 3-8 km gibi bir günlük yürüme mesafesine sahip olmalarının yanı sıra belirlenen Ana yollar üzerine konumlanmaları, bu tarz yerleşimlerin, kale olarak kullanılmalarından ziyade geniş meraları kontrol eden karakol veya gözetleme niteliğindeki merkezler olabileceğini düşündürmektedir.

Bir diğer önemli nokta ise yeterli tarımsal alana sahip olmayan Tepe yerleşimlerin, Yamaç yerleşimlerine genellikle yakın konumda bulunmaları, bu tip yerleşimlerin kurulumunda Yamaç tipi yerleşimlerin etkili olduğu sanılmaktadır. Bu açıdan Tepe yerleşimlerinin, Yamaç yerleşimlerinden bağımsız olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Bu nedenle, Tepe tipi yerleşimlerin asıl iskân alanının Yamaç yerleşimleri olduğu ileri sürülebilir. Belki de Tepe yerleşimleri, birkaç Yamaç yerleşimi tarafından ortak kullanılan merkezler de olabilir.

Kısaca özetlemek gerekirse; Plato, Yamaç ve Tepe olarak adlandırdığımız yerleşimlerin kurulum yerlerinden ekonomilerinin ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılığa dayalı olduğu ileri sürülebilir. Özellikle Yamaç ve Tepe tipi yerleşimlerin bulunduğu engebeli arazilerde tarımdan ziyade hayvancılığın etkin olarak yapıldığı düşünülmektedir. Tarım ve hayvancılığın yanı sıra yerleşimlerin tespit edilen yol ağı üzerine konumlanmaları, ticari ilişkilerin varlığını akla getirmektedir. Bu bağlamda yeterli kanıtlar bulunmasa da, söz konusu yolların, yerleşimler arasında ulaşımın yanında yerleşimler arası ekonomik ilişkilerde önemli bir yere sahip olduğu varsayılabilir.

Yerleşimlerin İskan Modeli ve Dönemsel Açıdan Değerlendirilmesi

Karaçor yerleşimlerinin iskan modelinde, bölgenin topografik yapısı, tarımsal alanı, yol güzergahları ve doğal su kaynaklarının son derece önemli olduğu söylenebilir. Bu bağlamda bölge, topografya ile ilişkili olarak, Hınzori Yaylası'nın güney kesimi ve güneydoğu kesimi olarak iki ayrı alanda yürütülen çalışmalar sonucunda, bu alanların birbirinden farklı büyüklüklere ve yapılara sahip oldukları görülmüştür (Fig. 4). Hınzori Yaylası'nın güney kesimi yaklaşık 25 km^2'lik bir alanı kapsamakta olup, morfolojik olarak içerisinde mikro havza ya da çanak olarak nitelendirebileceğimiz alanlardan oluşan dağlık bir topografyaya sahiptir. Genel olarak bölgenin bu kısmı, tarıma elverişli olmamakla birlikte Masürün ve İsutma yerleşimlerinin bulunduğu alanlarda yaklaşık 1,5 km^2'lik ve 0,5 km^2'lik alanın tarımsal üretime uygun olduğu tespit edilmiştir. 45 km^2.'lik bir alan içinde uzanan Hınzori Yaylası'nın güneydoğu kesimi

9 Özfırat 2000:198; 2015: 158-160.

ise, topografik olarak plato görünümünde olup araştırma bölgesinin diğer kısmına oranla nispeten daha düz bir yapıya sahiptir. Söz konusu bölgenin tamamında tarıma uygun alanların mevcut olduğu görülmüştür (Fig. 4).

Araştırma bölgesindeki yerleşimlerin iskan modelinde önemli bir diğer ölçüt ise yol güzergahlarıdır ve yukarıda değindiğimiz üzere her iki temel coğrafi alandan geçmektedir. Kuzey ve Güney Ana yollar ile sağlanan ulaşım, sarp dağlar içindeki geçitler vasıtasıyla ilerlemekte ve bölgenin topografyasına göre şekillendikleri saptanmıştır. Yerleşimlerin, bulundukları topografyanın yanı sıra yol güzergâhlarına yakınlıkları, gelişimlerinde önemli olduğu düşünülmektedir.

Yerleşimlerin yayılımları ile yerleşimlerdeki nüfus oranı arasında önemli bir bağ bulunmaktadır. Bu açıdan, yayılım alanının doğru belirlenmesi yerleşimdeki nüfus yoğunluğunu hesaplamada büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda C. Kramer Zagroslarda'ki Kangavar vadisinde yaptığı çalışmalar[10] ile F.G.L. Gremliza'nın İran'ın güneybatısında yer alan Dez bölgesinde ki çalışmaları[11] yerleşim nüfus yoğunluğu hesaplanmasında önemli örneklerdir. Kramer'in Kangavar vadisinde ki Shahabat köyü çevresindeki dağlık alanda yaptığı araştırmalarda hektar başına 100 kişinin yaşadığını önermiştir.[12] Kramer'in Zagroslarda yaptığı bu tespitine rağmen Elazığ Aşvan bölgesinde yaptığı çalışmalarda hektar başına 35 kişinin yaşadığını önermiştir.[13] Fakat G. Arsebük'ün Elazığ Altınova'da Tülintepe'nin Kalkolitik dönemi için yaptığı araştırma, Kramer'in hektar başına 35 kişi konusundaki önerisini çürütmüştür.[14] Buna ek olarak T. Wilkinson'un Karababa höyüğünde yaptığı çalışmada hektar başına 100 kişi istatistiğini kullanmıştır.[15] Diğer taraftan Gremliza'nın İran'ın güneybatısında yer alan Dez bölgesinde ki çalışmalarında hektar başına 200 kişinin yaşayabileceğini önermekte ve bu öneri pek çok bilim adamı tarafından kabul görse de[16] bu oranın Yakındoğu ki farklı bölgeler için direkt kullanılmayacağı düşünülmektedir.[17] Yüzey araştırmaları ile elde edilen veriler ışığında yerleşim nüfus oranının tespiti ve bunun sağlaması bazı problemleri beraberinde getirse de Karaçor'da ki insan popülasyonu hakkında fikir sunması açısından önemli olduğunu düşünmekteyim. Bu nedenle, Hınzori yaylası dağlık Güney ve nispeten daha az dağlık olan Güneydoğu kesiminde Gremliza'nın ve Kramer'in yaptığı istatiksel veriler temel alınarak Karaçor bölgesi nüfus miktarı hesaplanmaya çalışılmıştır. Ancak, oldukça dar alanlarda kurulan Tepe yerleşimlerinden Gregan ve Kırmızıtaşı Tepe gibi yerleşimlerin boyutlarının küçük olması nüfus miktarı hesaplanmasında bazı zorlukları beraberinde getirmiştir. Söz konusu yerleşimlerin boyutları ile ilişkili olarak çok az sayıda nüfusu bünyesinde barındırdığı anlaşılmış ve bu durumu, yerleşimlerin iskândan ziyade farklı amaçla kullanılmış olmalarına bağlayabiliriz.

Karaçor'da ki on iki yerleşimde tespit edilen çanak çömleklerin yayılımı dikkate alınarak yerleşimlerin boyutları belirlenmiştir. Gerek bazı yerleşmelerin boyutlarının çok küçük olması gerekse yerleşimler üzerindeki yoğun tarımsal aktiviteler nedeniyle, yerleşim üzerinde örnek toplama alanları oluşturulmayarak çanak çömlek parçaları değerlendirilmeye alınmıştır. Yerleşimlerdeki çanak çömlek özellikleri ve oranları dikkate alınarak, çalışma alanının kronolojisi, kültürel ilişkileri ve nüfusu hakkında veriler ortaya konmaya çalışılmıştır. Kronoloji ve kültürel sürecin kurgulanması amacıyla çanak çömlekler tanımlanarak gruplara ayrılmıştır. Buna ek olarak, Karaçor bölgesi çanak çömlek örneklerinin Keban ve Karakaya Baraj Projeleri kapsamında gerçekleştirilen kazılarda tespit edilen tabakalardaki örnekler ile karşılaştırılması yapılmıştır. Bu bağlamda, Karaçor bölgesinde ki tanımlı çanak çömlek örneklerinden, yerleşimlerin sekizinin Kalkolitik, yedisinin Erken Tunç Çağ, dördünün Orta Tunç Çağ, altısının Geç Tunç Çağ ve dokuzunun Demir Çağında yerleşildiği anlaşılmıştır (Fig.16).

Kalkolitik Dönem

Karaçor Bölgesi'ndeki en erken iskânın Erken Kalkolitik Dönem olduğu anlaşılmıştır. Bu süreci temsil eden yerleşimler Hınzori Yaylasının her iki kesiminde görülmüştür. Hınzori Yaylası'nın

10 Kramer 1979: 131-163.

11 Gremliza 1962.

12 Kramer 1979: 131-163.

13 Kramer 1980: 315-334.

14 Arsebük 1986: 68.

15 Wilkinson 1990: Fig. 6.2.

16 Adams 1965.

17 Kramer 1979: 131-163; 1980: 315-334.

güneydoğu kesiminde Pınarlar höyük[18] Köyiçi Höyük, Kale Yerleşimi, Eski Kilise Mevkii yerleşimleri ile bu süreç temsil edilirken yaylanın güney kesiminde, Masürün, Tuzluk, Dere ve İsutma yerleşimleri ile temsil edilmektedir (Fig. 3).

Pınarlar höyüğünün iskan yeri seçilmesinin temel nedeni, bölgede yer alan su kaynakları ve verimli tarımsal alanlar dışında "Prehistorik Çakmaktaşı Alanı" olarak adlandırılan çakmaktaşı kaynağının, höyüğün kurulumunda ayrıca etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırma bölgesi sınırları içinde yer alan Pınarlar ve Yeniköy civarında bulunan ve tarafımızca "Prehistorik Çakmaktaşı Alanı" olarak adlandırılan bu alan, ilk olarak 1969 yılında İ. K. Kökten tarafından yapılan çalışmalarda tespit edilerek buranın açık işlik ve konaklama alanı olduğu dile getirilmiştir.[19] Kökten çalışmasında, alanın konumu itibariyle bölgenin pleistosen doğal durumuna uygun oluşunun önemli olduğunun altını çizmektedir.[20] Yerleşim, bu çakmaktaşı alanının yaklaşık 500 m. kadar güneyinde yer almaktadır. Yerleşim üzerinde yer alan yoğun çakmaktaşı buluntuların tamamının çekirdekten arındırılmış yongalardan ya da aletlerden oluşması alet üretiminin bu alanda gerçekleştirildiği izlenimini vermektedir. Mevcut veriler, Pınarlar Höyük toplumunun söz konusu hammadde kaynağının kontrolünü üstlenip üstlenmediği konusunda yeterli kanıt sunmasa da, yerleşimin bu kaynakla organik bir bağının olması kuvvetle muhtemeldir.

Kalkolitik dönemde iskân edilmiş merkezlerin boyutları 1,4 ile 0,1 hektar (Fig.17) arasında olup nüfus yoğunluğu 280 ila 10 kişi arasında değiştiği anlaşılmıştır (Fig.18). Pınarlar Höyük, 1.4 hektar boyutu ile bölgedeki en büyük yerleşim yerini temsil ederken diğer yerleşimlerin tamamı, 0,5 hektardan küçüktür. Hınzori Yaylasının güney kesiminde bulunan Masürün, Tuzluk, Dere yerleşimleri birbirine son derece yakın bir mesafede yer almakta ve belli bir oranda kümelenme göstermektedir. Öte yandan en büyüğü 0,3 hektar olan yerleşimler arasında herhangi birinin merkez olarak ön plana çıkmadığı söylenebilir. Bölgedeki diğer merkezlerin ise dağınık bir yerleşim düzeni gösterdiği anlaşılmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde Kalkolitik dönemde bölgenin hem plato hem de dağlık kesimine konumlanmış Yamaç ve Tepe tipinde yerleşimlerde iskânın olduğunun altı çizilmelidir.

Karaçor bölgesinde Kalkolitik döneme tarihlendirilen çanak çömlekler, Masürün, İsutma, Kale, Köyiçi, Pınarlar, Eski Kilise Mevkii, Tuzluk ve Dere yerleşimlerinden tespit edilmiştir (Fig.3). Kalkolitik Döneme ait veriler ayrıca Keban ve Karakaya barajları kapsamında yapılan arkeolojik çalışmalar sonucunda Arslantepe[21], Pulur (Sakyol)[22], Tepecik[23] ve Norşuntepe[24] gibi pek çok yerleşimde tespit edilmiştir.

Bu dönemde Karaçor bölgesi yerleşimlerinin sayısındaki çokluğa rağmen Mezopotamya kökenli malların bulunmayışı, bölgenin dağlık yapısı ve ulaşımındaki güçlükler ile açıklanabilir. Karaçor bölgesinin, işlek yolların kıyısında oluşu çevre bölgeler ile kültürel bağların zayıf olmasına neden olduğu söylenebilir. Nitekim bölgede yer alan yerleşimler kendi nüfuslarını besleyebilecek ölçekte, kendi kendine yeten, küçük çaplı merkezler olarak nitelendirilebilir.

Karaçor bölgesinde tespit edilen Kalkolitik dönem çanak çömlekleri kahve, kızıl kahve veya gri renkli olmalarının yanı sıra bol saman ve taşçık katkılı, orta veya kötü pişmiş özellikte oldukları anlaşılmıştır. Söz konusu mallar arasında açkılı veya açkısız örneklerin yanında kendinden astarlı örnekler de bulunmaktadır. Tamamı el yapımı olan çanak çömleklerin bazı örneklerinde kabartma, baskı ve kazıma gibi bezeme unsurları vardır. Astar uygulaması ise ya son derece belirsiz ya da kendinden astarlı örneklerle temsil edilmektedir (Fig.31a-b).

Yukarıda sıralanan özellikteki çanak çömlek grubunun yanı sıra devetüyü veya krem renkli mallarda tespit edilmiştir. Bu mal grubu lchaff faced ware olarak da literatürde tanımlanmaktadır.[25] Bol saman katkılı bu mallarda taşçık ve kireç katkı da gözlenmiştir. Bu örneklerin tümü saman yüzlüdür. İyi pişmiş ve el yapımı olan bu mallar, kendinden astarlı olup açkılı ve açkısız örnekleri bulunmaktadır.

18 Kökten 1974: 5.

19 Kökten 1974: 5; Kökten 1971: 15.

20 Kökten 1971: 15.

21 Conti ve Persiani 1993: 362, 388, Table 1; Frangipane 1997: 45-73; Di Nocera 2000:334-335.

22 Koşay 1971.

23 Esin 1972.

24 Hauptmann 1972.

25 Braidwood ve Braidwood 1960: 232.

Karaçor bölgesi Kalkolitik Dönem çanak çömlek örnekleri Elazığ-Malatya bölgesindeki yerleşimlerde tespit edilen çanak çömlekler ile karşılaştırıldığında, Pınarlar Höyük'te, Kalkolitik Döneme tarihlendirilen koyu yüzlü kabartma bezemeli mallar (Fig.31a-b: 1, 2, 8, 9, 10) , Tepecik höyük S-O açmasında bulunan derinlik sondajında ki 26. tabakada ortaya çıkan koyu yüzlü açkılı mallar ile benzerlik göstermekte ve U. Esin'e göre bu mal grubu, bölgenin bu dönemdeki yerel çanak çömleğini temsil etmektedir.[26] Tepecik Höyüğünün yanı sıra Pulur (Sakyol) XII-XIII. tabakalarında tespit edilen çanak çömlekler, kazıcısı tarafından Neolitik döneme tarihlendirilmiştir.[27] Özellikle beyaz zemin üzerine kırmızı renkte şerit bezeme unsurunun bulunduğu örnekler bu tabakalarda görülmüştür.[28] Fakat Altınova ve Aşvan bölgelerinde yürütülen diğer kazılarda söz konusu çanak çömleğin yoğunluklu olarak Kalkolitik tabakalarda tespit edilmesi, bu çanak çömleklerin tarafımızca da Kalkolitik Döneme tarihlendirilmesine gerekçe olmuştur.

Norşuntepe batı yamacında J/K 18/19 kareleri içinde yer alan alanda yapılan kazı çalışmalarında el yapımı, ince kıyılmış ot ve taşlı kum katkılı kapların üzerleri fırça ve saman izleri (fırça izli mallar = chaff- faced simple ware) olan mallar görülmüştür.[29] Hauptmann'ın Norşuntepe'de tespit ettiği bu mallar kendinden astarlı kahverengi veya kırmızı kahverengi türlerin yanı sıra okr renginde, beyazımsı, boz veya siyah renkte olup açık kahve, boz ya da beyazımsı yüzeye sahiptirler ve çoğunlukla sarımsı beyaz bir astar üzerine uygulanmış olan mor-kırmızı boyalı çanak çömleklerin genellikle ağız kenarının iç kısmına kadar taşmış, şerit veya kafes motiflerden oluşan bezeme unsurları bulunmaktadır.[30] Söz konusu saman yüzlü mallar Masürün, Köyiçi ve Pınarlar gibi yerleşimlerde karşılaşılmıştır. Özellikle Karaçor bölgesi Kalkolitik dönem çanak çömlekleri içinde yer alan ince kıyılmış saman katkılı, krem renkli ağız üzerinde kısmen korunmuş kırmızımsı kahverenkli boya bezeli, düz ağızlı derin kâse biçimli çanak ile benzerlik sergilemektedir (Fig.31a-b: 3). Ayrıca Tülintepe 1972 yılı çalışmalarında[31] Kalkolitik döneme ait kabartma ve baskı bezeli çanak çömlek parçaları Karaçor bölgesindeki Kalkolitik dönem çanak çömlek örnekleriyle benzerlik göstermektedir (Fig.31a-b: 1, 2, 5, 6, 7-10).

Bunların dışında Körtepe,[32] Fatmalı Kalecik,[33] Tülintepe,[34] Kalkolitik Döneme ait kabartma bezeli çanak çömlek örnekleri Karaçor yerleşimlerinde tespit edilen Kalkolitik örnekler ile büyük benzerlik göstermektedir. Aynı zamanda bu örnekler, Tepecik höyükte 26. tabakadan itibaren görülen, Neolitik ve Kalkolitik[35] dönemlerine (M.Ö.5–4. Binyıl) tarihlendirilen çanak çömlekler ile aynı dönemlere tarihlendirilebilir (Fig.31a-b: 1, 2, 5, 8, 9, 10). Altınova ve Aşvan bölgesi yerleşimlerinde tespit edilen boyalı Halaf keramiğiyle aynı tabakalarda koyu yüzlü malların bulunması nedeniyle Esin, Halaf kültürünün kuzey sınırının Aşvan ve Altınova ile sınırlı olduğunu belirtmektedir.[36] Fakat Karaçor bölgesinde tespit edilen ve Kalkolitik döneme tarihlendirilen bir örneğin (Fig.31a-b: 3), Altınova ve Aşvan bölgelerinde tespit edilen koyu yüzlü mallar ile benzerliği, söz konusu kültürün yerel unsurlarına ait sınırın daha kuzeye çekilebileceğini göstermektedir.

Tunç Çağları

a. Erken Tunç Çağ

Elazığ-Malatya bölgesinde Kalkolitik dönemden itibaren devam eden pek çok yerleşimin, Erken Tunç Çağ'ında da iskâna uğradığı anlaşılmıştır. Elazığ- Malatya bölgesindeki arkeolojik araştırmalarda çok sayıda Erken Tunç Çağ yerleşimi nin bilinmesine karşın, bölge kronolojisinin kurgulanmasına temel teşkil eden merkezler arasında Elazığ- Altınova'da Tülintepe,[37] Norşuntepe,[38]

26 Esin 1972: 146, Lev.115,2; 112,1.b-c; 113,2.

27 Koşay 1971: 101, Lev. 79.

28 Koşay 1971: 101, Lev. 79.

29 Hauptmann 1972: 99, Lev. 71 Son (Geç) Kalkolitik Çağ).

30 Hauptmann 1972: 99, Lev. 71 Son (Geç) Kalkolitik Çağ).

31 Esin 1976b: 129-133, Lev.84.1.

32 Hauptmann 1976 a: 25-26, Lev. 56 8–13, Körtepe İlk Kalkolitik Çanak Çömleği.

33 Whallon ve Wright 1970: 68- 69, Lev. 4.

34 Esin 1979b: 116, lev. 71-74; Esin 1982: 123-124, Lev. 94-97.

35 Esin 1972: 146 Lev.115,2; 112,1.B-C; 113, 2.

36 Esin 1979b: 116.

37 Esin 1976b: 119-133; 1979: 115-119; Esin ve Arsebük 1974: 137-143.

38 Hauptmann 1982: 24; Conti ve Persiani 1993: 376.

Değirmentepe,[39] Korucutepe,[40] Tepecik,[41] Aşvan Bölgesi'nde, Aşvan Kale,[42] Pulur (Sakyol),[43] Han İbrahim Şah;[44] Karakaya baraj alanında ise Arslantepe[45] ve (Malatya) Değirmentepe[46] gibi yerleşimler önemlidir.

Elazığ- Malatya bölgesi Erken Tunç Çağ çanak çömlek grupları içinde belirgin olarak Karaz çanak çömleği karşımıza çıkmaktadır. Monokrom ve el yapımı bu çanak çömleklerde astar ve açkı uygulaması var olmakla beraber söz konusu çanak çömleklerin birçoğunda, oluk veya kabartma biçiminde paralel, çapraz ve spiral çizgilerden oluşan bezeme unsurları mevcuttur.[47] Karaz çanak çömleklerinin yanı sıra açık renk astar üzerine, ağız kenarının iç ve dış kesiminde, kırmızı ya da siyah geometrik şeritlerle donatılmış ve "Elazığ-Malatya Boyalıları" olarak bilinen boya bezekli çanak çömlek grubu Elazığ- Malatya bölgesindeki pek çok yerleşim yerinde yaygın olarak görülmüştür.[48] Yukarıda sıraladığımız çanak çömlek türleri dışında Norşuntepe Erken Tunç Çağı tabakalarında Suriye'den ithal edildiği iddia edilen çanak çömlekler ile Altınova'ya özgü olduğu belirtilen boyalılar bulunmuştur.[49] Diğer taraftan Arslantepe Erken Tunç Çağ tabakalarında (VIB- VID) Karaz çanak çömlekleri ile beraber saklı astar bezemeli ve sade basit mallar bir arada bulunmuştur.[50]

Yukarıdaki veriler ışığında Karaçor bölgesinde bu dönemde, Kalkolitik yerleşimlerinden Kale ve Eski Kilise Mevkii hariç tamamının Erken Tunç Çağ sürecinde de devam ettiği gözlenmiştir (Fig.19). Aynı zamanda Tepe yerleşimi olarak nitelendirdiğimiz Harabeler yerleşimindeki çanak çömlek parçalarından, yerleşimin ilk olarak Erken Tunç Çağ'da iskâna açılmış olduğu anlaşılmıştır. Pınarlar Höyük bu dönemde de bölgenin en büyük yerleşimi olma özelliğini korumaktadır (Fig.20). Erken Tunç Çağ'da ilk olarak kurulduğu düşünülen Harabeler Tepe ise 0,6 hektar boyutu ile bölgenin ikinci büyük yerleşimini temsil etmektedir. Nüfus yoğunluğunun Kalkolitik dönem ile koşut bir görünüm sergilediği görülmüştür (Fig.21).

Plato yerleşimlerin yanı sıra Yamaç ve Tepe yerleşimlerinde, Erken Tunç Çağı'na tarihlenen çanak çömlek parçaları tespit edilmiştir (Fig.32a-b: 1-9). Erken Tunç Çağı'na ait çanak çömlek örnekleri, Karaçor'da Masürün, İsutma, Köyiçi, Pınarlar, Tuzluk, Dere ve Harabeler yerleşimlerinde tespit edilmiştir (Fig. 3). Bu dönemde Karaçor bölgesi, yerleşim yoğunluğu bakımından, Elazığ ve Malatya ovaları ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Karaçor Erken Tunç Çağı yerleşimlerinde tespit edilen kırmızı ve kızılkahve renkli çanak çömlekler, Karaz tipi mallar ile aralarında hamur ve katkı malzemesi bakımından küçük farklılıklar olsa da benzer özellikte olduğu saptanmıştır. Plato yerleşimleri dışında bulunan Yamaç ve Tepe tipi yerleşimlerde tespit edilen Erken Tunç Çağı çanak çömleklerin daha kaba ve kalitesiz yapılı oldukları görülmüştür. Özellikle Masürün, Tuzluk, Dere, Harabeler ve İsutma gibi yerleşimlerde tespit edilen çanak çömleklerin yapımları ve çanak çömlek yapımında kullanılan katkı malzemeleri bakımından farklı olması, muhtemelen yerel üretim olmaları ile açıklanabilir (Fig.32 a-b: 2, 3, 5, 7). Karaçor'da Karaz türü çanak çömlek örnekleri dışında, kahve tonda ve çoğunlukla basit ağız kenarlı kaba mallar da tespit edilmiştir. Buradan yola çıkılarak bu dönemde çevre bölgeler ile sınırlı olsa da kültürel etkileşimin varlığından söz edilebilir.

Karaçor Erken Tunç Çağ çanak çömlek örnekleri (Fig.32a-b), Tepecik, Değirmentepe ve Yeniköy II höyüklerinin Erken Tunç Çağ'ı tabakalarında bulunmuş çanak çömlekler ile benzerlik göstermektedir. Tepecik 5a-5d yapı evrelerinde ele geçen ve büyük çoğunluğunu Karaz tipi

39 Duru 1979b: 9-34.

40 Van Loon 1971: 47-56; Van Loon ve Guterbock 1972: 79-81; Hauptmann 1970: 103-113;1971: 71-79; 1972: 87-101;1974: 71-85; Hauptmann 1979: 43-60.

41 Arsebük 1974: 32, 137; Esin 1970: 147-158; 1971: 107-115; 1972: 139-147;1974: 109-121; 1979a: 79-94; 1982: 80.

42 French 1973: 153; 1974: 30; 1979: 5.

43 Koşay 1970: 139-142; 1971: 99-101;1972: 127-128; 1979: 77-80.

44 Ertem 1974: 60; 1982b: 13-56.

45 Burney 1958: 195, 199, 205; Palmieri 1970: 99-107; 1972: 203-211; Frangipane 1993: 213-229;1994: 221-228; Frangipane 1996: 169-182; 1998: 291-309.

46 Esin 1983: 39-48; 1987: 184-185; Esin vd.1987: 77-82; Esin ve Harmankaya 1987a: 95-138; 1988: 79-126.

47 Koşay ve Turfan 1959: 359; Pehlivan 1990: 170-171.

48 Esin 1976 a: 106; Conti ve Persiani 1993: 376; Esin 1982: 72.

49 Hauptmann 1976b: 49.

50 Palmieri 1985: 192; Frangipane 2000: 451.

mallardan tespit edilmiş örneklerin bir kısmı[51] ile Karaçor'da görülen Erken Tunç Çağ'ı çanak çömleklerin benzer olduğu saptanmıştır (Fig.32 a-b: 2, 3, 5, 6, 7). Masürün, Harabeler, Köyiçi, Pınarlar, Kale ve Dere yerleşimlerinde bu gruba giren çanak çömlekleri görmek mümkündür. Tepecik batı yamacı L19. XVIII. tabaka[52] örneklerinin yanı sıra Değirmentepe IV- I. kat[53] çanak çömlekleri içinde bazı profiller Karaçor bölgesi Erken Tunç Çağı örneğiyle (Fig.32 a-b: 6) benzerlik arz etmektedir. Değirmentepe IV, III, I. yapı katlarından[54] ele geçen çanak çömlekler ile Korucutepe Erken Tunç Çağ'ı tabakalarında[55] görülen çanak çömlek formları Karaçor Erken Tunç Çağı profiliyle (Fig.32 a-b: 1) benzer olduğu görülmüştür. Son olarak, Yeniköy höyüğü II. yapı katının E–1 karesinde tespit edilen Karaz tipi örnekler[56] Karaçor bölgesi Erken Tunç Çağı çanak çömlek örnekleriyle benzerlik göstermektedir (Fig.32 a-b: 2-9).

b. Orta Tunç Çağ

Elazığ- Malatya bölgesinde Erken Tunç Çağı'nda ki yerleşim yoğunluğunu Orta Tunç Çağı'nda görmek pek mümkün olamamıştır (Fig.3). Bu bağlamda, bölgede belli başlı höyüklerde bu sürece ilişkin veriler elde edilmiştir. Tepecik Höyük 3a-b tabakaları, Orta Tunç Çağı sonunu temsil ederken, 3c-7. tabakalar, Orta Tunç Çağı'nı temsil etmektedir.[57] Norşuntepe V. Tabaka,[58] İmikuşağı 12- 14. Tabakaları[59] ile Arslantepe'nin VA tabakası Orta Tunç Çağı'nı temsil etmektedir.[60]

Orta Tunç Çağı'nda Karaçor bölgesinde Masürün, Harabeler, Kale ve Dere yerleşiminde ki çanak çömleklerden iskânın devam ettiği anlaşılmasına rağmen, Pınarlar, İsutma ve Tuzluk gibi yerleşimlerde bu döneme ait çanak çömlek parçalarıyla karşılaşılmaması, bu yerleşimlerin Erken Tunç Çağın'dan sonra terk edilmiş olabileceğini göstermektedir (Fig.22). Karaçor bölgesinde Erken Tunç Çağ'ı yerleşimleri sayısına oranla, Orta Tunç Çağ yerleşimlerinin sayısında kısmen azalmanın olduğu gözlemlenmiştir. Orta Tunç Çağ'a ait çanak çömlek parçaları Plato, Yamaç ve Tepe tipi yerleşimlerde tespit edilmiş olmasına rağmen bu dönemde yerleşimlerin boyutları birbirine son derece yakın oldukları ve aralarında herhangi bir merkezin ön plana çıkmadığı düşünülmektedir (Fig.23). Bu dönem yerleşimlerindeki nüfus yoğunluğunun 120 ile 10 kişi arasında değiştiği anlaşılmıştır (Fig.24).

Orta Tunç Çağı'na ait verilerin Elazığ- Malatya bölgesinde kısıtlı olması, Karaçor bölgesinde tespit edilen çanak çömlek örneklerinin tanımlanmasını güçleştirmiştir. Karaçor'da görülen ve Orta Tunç Çağ'ına tarihlenen çanak çömlekler kiremit ve kahverengi tonlarda olup taşçık, kum katkılıdırlar (Fig.33a-b). Astarlı ve kendinden astarlı bazı örneklerin açkılandığı görülmüştür (Fig.33a-b: 1- 4, 5- 7).

Çalışmalarda tespit edilen çanak çömleklere bakıldığında; Tepecik 3b mimari tabakasının yer aldığı Orta Tunç Çağ tabakalarında[61], Norşuntepe V. tabakada[62] ve Korucutepe sur duvarının iç kesiminde[63] tespit edilen çanak çömlek formları, Karaçor bölgesi Orta Tunç Çağ çanak çömlek formları ile benzerlik göstermektedir (Fig.33a-b: 1- 4).

c. Geç Tunç Çağ

Elazığ-Malatya bölgesinde Geç Tunç Çağ'ına ilişkin veriler pek çok yerleşimde elde edilmiştir (Fig. 3). Söz konusu yerleşimlerden Norşuntepe höyüğü III. tabakasında açık sarıdan açık kahverengine değişen veya açık kiremit kırmızısı renkte çok iyi fırınlanmış mallar bulunmuştur.[64] Diğer taraftan Tepecik höyüğünde ise ZB açması olarak adlandırılan açmada Geç Tunç Çağı çanak çömlekleri tespit edilmiştir.[65] Tepecik 2a3 tabakası, Geç Tunç Çağı'ndan Erken Demir Çağına geçişi temsil ederken, 2b1-3 Tabakaları, Geç Tunç Çağı'nı temsil etmektedir.[66] Altınova'nın bir diğer önemli yerleşimlerinden biri olan

51 Esin 1979a: 89 Lev. 61-64.

52 Hauptmann 1982: 19-28 Lev. 49 1, 3, 4, 6, 7, 9, 10.

53 Duru 1979b: 18-27 Lev. 25 4, 8-10; Lev. 26-31.

54 Duru 1979b: 18-35 Lev. 25 16 ; Lev. 29 10; Lev.31 25, 26.

55 Van Loon ve Buccellati 1970: 73-77, Şekil 6.

56 Koşay 1976: 176 Lev. 108-109.

57 Esin 1972: 140.

58 Hauptmann 1972: 91-94.

59 Sevin 1995: 8.

60 Di Nocera 1993; 1998: 59-63; 2000: 339-340.

61 Esin 1971:113, Lev. 94 1; Esin 1972:141-144 Lev. 101 3; Esin 1974:112-115, Lev. 101 2, 4.

62 Hauptmann 1972: 92; Lev. 67, 5.

63 Ertem 1979: 35, Lev.14, 1.

64 Hauptmann 1971: 72, Lev. 56, 3-4; 57, 3.

65 Esin 1970: 154 Levha 6/1–6, Levha 7/1–6, 9.

66 Esin 1972: 140.

Korucutepe'de yürütülen çalışmalarda elde edilen veriler ışığında, höyüğün III. tabakası[67] ile G20 Açması VI. tabakası[68], Arslantepe IV- VB tabakaları[69] ve İmikuşağı höyüğünün 7-11. tabakaları Geç Tunç Çağı'na tarihlenmektedir.[70]

Bu dönemde Karaçor bölgesi yerleşim sayısında artış gözlenmiştir. Nitekim bu dönemde iskân edilen Yamaç yerleşimleri dışında Tepe yerleşimlerinin sayısında artış olduğu görülmüştür. Geç Tunç Çağı'nda Masürün, Harabeler, Kale ve Dere yerleşiminde iskân devam etmekle beraber, Köyiçi ve Gregan Tepe'de bu döneme ait çanak çömlek parçaları tespit edilmiştir. Özellikle Gregan Tepe'de elde edilen çanak çömlek örneklerinden yerleşimin ilk kez bu dönemde iskâna açılmış olduğunu göstermektedir (Fig.25). Orta Tunç Çağ'ında olduğu gibi Geç Tunç Çağ'ında da Plato, Yamaç ve Tepe tipi yerleşimlerin iskân edildiği anlaşılmıştır. Bu dönemde yerleşimlerin boyutları birbirine yakın olmakla beraber aralarında herhangi bir merkezin ön plana çıkmadığı düşünülmektedir. Geç Tunç Çağı yerleşimlerinden Harabeler Tepe, boyut olarak en büyük yerleşimi temsil ederken Gregan Tepe boyut itibariyle en küçük yerleşim olarak karşımıza çıkmaktadır (Fig.26). Bu duruma paralel olarak, bu dönemde (120-60 kişi) en kalabalık nüfusa sahip yerleşimin Harabeler olduğu anlaşılmıştır (Fig.27).

Geç Tunç Çağı'na tarihlendirilen çanak çömlekler Karaçor bölgesinde Masürün, Harabeler, Gregan, Köyiçi, Kale ve Dere yerleşimlerinde tespit edilmiştir. Bezeme yönünden zengin olan bu dönem çanak çömlek örnekleri içinde Gregan Tepe'de tespit edilenler özellikle dikkati çekmektedir (Fig.34 a-b: 4, 8-15). Kahverengi tonlarda veya kırmızı kiremit rengi ve devetüyü renginde olan Geç Tunç Çağı çanak çömlekleri içinde, bezemesiz örneklerin yanı sıra baskı, oluk, çizik ve çentik bezemeli örnekler bulunmaktadır (Fig.34 a-b). Söz konusu çanak çömlek parçalarının büyük çoğunluğunda yatay bant üzerine, birbirine paralel veya çapraz şekillerde bezeme unsurlar vardır. El ve çark yapımı bu örnekler, bol taşçık ve kum katkılıdır. Söz konusu çanak çömleklerde pişme orta veya kötü düzeydedir. Çanak çömlek parçaları üzerinde pişmeden ya da olası yangından kaynaklı yanık izleri gözlenmiştir. Astarsız ve kendinden astarlı çanak çömleklerde genellikle açkı bulunmamaktadır (Fig.34 a-b: 2- 10, 12).

Bu dönemde Geç Tunç Çağı çanak çömlekleri içinde Masürün yerleşiminde bir adet yonca ağızlı testinin (Fig.34 a-b: 6) benzeri Hauptmann tarafından Norşuntepe (Geç Tunç Çağı) III. tabaka tespit edilmiştir[71] ve ayrıca aynı tabakada tespit edilen iri yapılı çömlekler Karaçor bölgesinde bulunan çömlekler ile benzerlik göstermektedir (Fig.34 a-b: 2, 4, 6).

Demir Çağ

Demir Çağında, Elazığ-Malatya bölgesinde ki yerleşim sayısında bir artış söz konusudur. Bu bağlamda pek çok yerleşimde bu döneme ilişkin önemli veriler elde edilmiştir (Fig. 3). Bu döneme ait önemli yerleşimlere bakacak olursak; Tepecik Höyük'te yürütülen kazılarda 1b-c tabakası, Demir Çağını temsil etmektedir.[72] Diğer taraftan Korucutepe G 20 açmasının V. tabakası Demir Çağına tarihlenmektedir.[73] Norşuntepe I ve II. tabakasında Erken Demir Çağ yivli çanak çömleklerin yanı sıra az miktarda Orta Demir Çağ çanak çömlekleri ele geçmiştir.[74] Norşuntepe I. tabaka Orta Demir Çağını temsil ederken, II. tabakası Erken Demir Çağını temsil etmektedir.[75] Elazığ Değirmentepe'de 4 evreli C yapısında tespit edilen çanak çömlek parçalarından, kazıcısı R. Duru tarafından Demir Çağına tarihlendirilmiştir.[76] Ayrıca, Höyükte B ve C çukurları olarak adlandırılan alanlarda yapılan çalışmalarda çizgi, oluk ve kabartma bezemeli kâseler, çömlekler ve iri çömlekler ele geçmiştir.[77] Malatya Değirmentepe höyüğü 1 ve 2. tabakalarında Demir Çağı ile Orta Çağ buluntuları karışık olarak bulunurken, bu tabakaları hemen altında tespit edilen 3-4. tabakalar Demir Çağını temsil etmektedir.[78] İmikuşağı höyüğü 5. yapı katı Geç Demir Çağı; 6. yapı katı. Erken/ Orta Demir Çağına

67 Ertem 1979: 34.

68 Ertem 1982a: 4.

69 Frangipane 2004: 18; Manuelli 2011: 61-85.

70 Sevin 1995: 7-8.

71 Hauptmann 1971: 72, Lev. 56, 3-6; Lev. 57 1-3.

72 Esin 1970: 155, Levha 12; 1972: 140.

73 Ertem 1982a: 4.

74 Hauptmann 1971: 72, 76 Lev. 59, (1-2. Erken Demir Çağ; 3-7. Orta Demir Çağ).

75 Hauptmann 1972: 91-94.

76 Duru 1979b: 42-43.

77 Duru 1979a: 14-17, Lev. 5 5-6; 2000: 130.

78 Esin ve Harmankaya 1987b: 83.

tarihlenmiştir.[79] Diğer taraftan, Arslantepe II ve III. tabakalar Demir Çağını temsil etmektedir.[80] Kaleköy F14 açmasında elde edilen verilerden IV-I. tabakalar Demir Çağına tarihlenmiştir.[81]

Demir Çağın karakteristik çanak çömlek türü olan gri ve yivli keramikler, Erken Demir Çağın başlangıcından itibaren Kuzeybatı İran, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da görülmüştür.[82] MÖ. II binyılda ortaya çıkan boyalı çanak çömleklerin aksine Doğu Anadolu'da Erken Demir Çağından itibaren tek renkli çanak çömlek geleneği ortaya çıkmış ve bu gelenek Urartu'nun yıkılışına kadar devam etmiştir.[83] Elazığ-Malatya Bölgesinde özellikle Demir Çağ çanak çömleğinin bölgedeki yerleşimlerin pek çok tabakalarında tespit edilmesi, Demir Çağ kültürünün yayılımına ilişkin önemli veriler sunsa da bu kültüre ilişkin veriler yeterli düzeyde değildir. Erken Demir Çağından itibaren daha çok Elazığ-Malatya bölgesinde bilinen ve ağız kenarı ile omuzları arasında yatay yiv bezemeden dolayı bunlar yivli çanaklar olarak adlandırılmıştır.[84] Bu çanak çömlekler el veya yavaş dönen çarklarda yapılmış olup keskin veya yuvarlak gövdelidirler. Akıtacaklı veya tutamaklı örnekleri bulunan bu çanak çömlekler, kırmızı- kırmızımsı kahve veya devetüyü renkte astara sahipler ve az da olsa açkılı örnekleri mevcuttur.[85]

Demir Çağı'nda, Karaçor bölgesindeki yerleşim miktarında, Elazığ-Malatya bölgesiyle paralel bir artış gözlemlenmiştir. Bu süreçte Geç Tunç Çağ merkezlerinden biri hariç (Köyiçi) tamamında iskânın devam ettiği anlaşılmıştır (Fig.28). Özellikle Hınzori Yaylası'nın güney kesiminde bulunan yerleşimlerin sayısında ki artış dikkati çekmektedir. Nitekim Yamaç ve Tepe tipi yerleşimleri olarak nitelendirdiğimiz merkezlerin tüme yakını, dağlık ve engebeli olan bu alanda yer almaktadır. Yol güzergâhlarıyla sıkı bir ilişki içinde olduğunu düşündüğümüz bu dönem yerleşimleri 0,75- 0,02 hektar arasında boyutlara sahiptirler. Bu dönemde en büyük yerleşim 0,75 hektar boyutu ile Boğa Tepesi iken, en küçük yerleşim 0,02 hektar ile Kırmızıtaşı Tepesi'dir (Fig.29). Özellikle Kırmızıtaşı ve Gregan Tepe gibi Tepe yerleşimlerinin çok küçük boyutlu oldukları ve bu nedenle az sayıda nüfusu barındırmış olabileceği varsayılmaktadır (Fig.30). Nitekim Kırmızıtaşı ve Gregan Tepe gibi küçük boyutlu Tepe yerleşimlerinin kurulum ve kullanım amaçları nedeniyle yayılımları ile doğru orantılı olarak yapılan nüfus miktarının hesaplanmasında bazı sakıncaların varlığını hatırlatmakta fayda var. Ana güzergâhlar üzerine konumlanan bu tarz yerleşimlerin gerek boyutları gerekse konumları açısından gözetleme veya kontrol amaçlı kuruldukları ve kullanılmış olabileceklerinden bahsetmiştik.

Demir Çağına ait çanak çömlekler, Karaçor bölgesinde Boğa Tepesi, Harabeler, Kale, Masürün, İsutma, Tuzluk, Dere, Gregan ve Kırmızıtaşı Tepe'de tespit edilmiştir. Karaçor Bölgesi Demir Çağ yerleşimlerinin, Elazığ-Malatya bölgesinde olduğu üzere, plato ve dağlık alanlarda kuruldukları ve bu açıdan geniş bir yerleşim yelpazesine sahip olduğu anlaşılmıştır (Fig. 3). Söz konusu yerleşimlerde, Erken ve Orta Demir Çağına ait çanak çömlekler tespit edilmiştir (Fig.35a-b; 6a-b).

Karaçor bölgesinde, Erken Demir Çağında kahve, kızılkahve veya devetüyü rengindeki çanak çömlekler, yivli olmalarının yanı sıra ince veya kaba yapılıdırlar. Söz konusu çanak çömlekler sık dokulu olup, taşçık, kum ve saman katkılı oldukları gözlemlenmiştir. El veya çark yapımı bu çanak çömlekler, astarsız veya kendinden astarlı olmalarının yanı sıra açkısız oldukları görülmüştür. Diğer taraftan, ince yapılı örneklerin, iyi veya orta derecede piştikleri gözlenmiştir (Fig.35a-b).

Tepecik Güney terasın kuzey kesiminde Erken Demir Çağına ait çömlek ve yivli akıtacaklı keramik örneği,[86] ile Korucutepe[87] Demir Çağı örnekleri Karaçor bölgesi Erken Demir Çağı çanak çömlekleri arasında yer alan akıtacaklı ve yivli örneklerle (Fig.35a-b: 1, 5- 7, 10, 12) benzerlik göstermektedir. Norşuntepe höyüğü üzerinde 1968 yılında açılan karelerde, sarımsıdan kırmızı ve kahverengine değişen, çok iyi

79 Sevin 1995: 7.

80 Frangipane 2004: 18; Conti ve Persiani 1993: 362; Manuelli 2011: 61-85.

81 Bakır 2007: 2-3.

82 Erdem 2009: 87-88 (Ayrıntılı bilgi için bkz).

83 Çilingiroğlu 1997: 16-17.

84 Çilingiroğlu 1993: 476; Konyar 2005: 105-127; Köroğlu ve Konyar 2005: 32; Erdem 2009: 299-300.

85 Köroğlu ve Konyar 2005: 32.

86 Hauptmann 1982: 32 Lev. 22 4-5.

87 Van Loon 1971: 56, Lev. 46, 2.

fırınlanmış, boyun ve ağız kenarında bulunan yivlerle karakteristik özellik kazanan çanak çömlek örnekleri,[88] ile beraber höyüğün güney terasında yapılan kazılarda Erken Demir Çağına ait çömlek ile çocuk mezarında tespit edilen kırmızımsı kahverengi, perdahlı ve açkılı yatay yivli kâse[89] Karaçor bölgesi Erken Demir Çağı yivli çanak çömlek örnekleriyle benzerlik göstermektedir (Fig.35a-b:1, 2, 5- 8, 10). Bunun yanı sıra aynı yerleşimin avlulu köy evinde ele geçen çok sayıda açık kızıl kahverengi, devetüyü, perdahlı veya koyu kırmızı cilalı, ağız ve gövdenin üst kesimlerinde yivler olan fincanlar, çanaklar, küçük-büyük kâseler[90] ile Karaçor bölgesi Erken Demir Çağı çanak çömlekleri arasında ayrıca benzerlik bulunmaktadır (Fig.35a-b). Elazığ Değirmentepe, B ve C çukurlarında ele geçen Demir Çağı çanak çömlekleri[91] Karaçor bölgesinde Erken Demir Çağı yivli ve baskı bezeli parçalar ile benzerlik gösterirken (Fig.35a-b: 1- 8, 10- 12); İmikuşağı 6. yapı katına ait yatay oluk bezemeli veya yivli örnekler[92] Karaçor Bölgesi Erken Demir Çağı (Fig.35a-b: 1- 8, 10- 12) çanak çömlekleri ile benzer özellikler sergilemektedir.

Elazığ-Malatya yerleşimlerinin Orta Demir Çağ tabakalarına ait buluntular ışığında Orta Demir Çağına tarihlendirilen çanak çömlekler, kahve tonlarda ve kırmızı renkli veya devetüyü renginde olup sık dokulu bir yapıya sahiptir. Söz konusu çanak çömlek örnekleri, taşçık veya kum katkılı ve ayrıca kalitelidir. Astarsız ve açkısız olmalarının yanı sıra kendinden astarlı ve açkılı örneklerin çark yapımı oldukları gözlenmiştir (Fig.36a-b: 1-7, 9). Karaçor Bölgesi Orta Demir Çağı çanak çömlekleri (Fig.36a-b: 1- 5), Norşuntepe güney terası güney alanında Orta Demir Çağına ait ve M.Ö. 7. yüzyılın İkinci yarısına tarihlendirilen tabakada, devetüyü veya açık kızıl kahverengi çanak çömlek ve kâseler ile 1974-75 yılı çalışmalarında tespit edilen testiler[93] Karaçor Orta Demir Çağına tarihlendirilen örnekler ile ayrıca benzerlik göstermektedir (Fig.36a-b).

Son olarak, Orta Demir Çağı çanak çömlek örnekleri arasında tespit edilen bir kulp parçasının Urartu dönemi kırmızı perdahlı Urartu mallarından[94] olduğu tespit edilmiştir (Fig.35a-b: 8). Harabeler yerleşiminde ele geçen bu örnek dışında söz konusu yerleşimde veya diğer yerleşimlerde başka örneklerinin bulunmayışı bölgeye dışarıdan getirilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Sonuç

Genel olarak Karaçor bölgesinde Plato, Yamaç ve Tepe olmak üzere üç farklı yerleşim modelinin varlığı tespit edilmiştir. Söz konusu yerleşim tipleri içinde yer alan Plato yerleşimlerinin, Yamaç ve Tepe tipi yerleşimlerinden daha büyük boyutlu oldukları görülmüş ve bu durum sahip oldukları geniş ve verimli tarım arazileri ile açıklanabilir. Plato yerleşimlerinin aksine daha az tarım arazisine sahip Yamaç ve Tepe yerleşimlerinin geniş meralık alanlara sahip oldukları anlaşılmıştır. Tarım arazileri ve meralıklardan, yerleşimlerde tarım ve hayvancılığın bir arada yapılmış olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle Yamaç ve Tepe yerleşimlerin bulunduğu bozuk satıhlı alanlarda hayvancılığın daha etkin olarak yapıldığı sanılmaktadır. Bu bağlamda, ağırlıklı olarak Plato ve Yamaç yerleşimlerinin, büyüklükleri oranında sahip oldukları tarımsal alanlar ve meralardan, kendi nüfuslarını besleyebilecek ölçekte, kendi kendine yeten, küçük çaplı merkezler olarak nitelendirilebilirler. Diğer taraftan, bölgede tespit edilen yol ağının yerleşimler arası ulaşımda kullanılmış olabileceğini ve bu açıdan önemli olduğu söylenebilir.

Karaçor bölgesi, ilk olarak Kalkolitik dönemde yerleşime sahne olmuş ve devamında kesintiler olsa da bazı yerleşimlerin Demir Çağına değin iskâna uğradığı anlaşılmıştır. Eski Kilise Mevkii yerleşiminde görülen Orta Çağ çanak çömlekleri yanı sıra bazı Tepe yerleşimlerinde Geç dönemlere ait olduğu düşünülen çanak çömlek formlarından, Demir Çağından sonra da bölgenin yerleşilmeye devam edildiği anlaşılmıştır.

Elazığ ve Malatya ovalarında tespit edilen ve M. B. Baştürk ve E. Konakçı tarafından büyük, orta ve küçük ölçekli olarak sınıflandırılan merkezler arasındaki hiyerarşik ilişkilerden[95] farklı

88 Hauptmann 1970: 105 Lev. 6, 1-2.

89 Hauptmann 1972: 96, Lev. 67, 1-2.

90 Hauptmann 1976b: 50, Lev. 46, Lev.54 2-11 Lev. 55.

91 Duru 1979a: 17, Lev. 5 5-6; 1979b: 42-43, Lev. 61-65.

92 Sevin 1995: 26-31 Lev. 35, 39.

93 Hauptmann 1976b: 52-53, Lev. 56 1-5; 1982: 15, Lev. 22 1-3.

94 Çilingiroğlu 1997: 134, Res 82-83; Erdem ve Konyar 2011: 270-272.

95 Baştürk ve Konakçı 2005: 109-111.

olarak Karaçor'daki yerleşimler arasında sıkı bir hiyerarşik ilişkiden bahsetmek mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle, yerleşimlerin kendi iç dinamikleri ile büyük oranda şekillendiği öne sürülebilir. Bölgede görülen yerleşimler genel olarak küçük boyutlarda oldukları ve baskın bir materyal kültür öğesinin (çanak çömlek) tüm yerleşimlerde yoğun olarak bulunmaması, bu kanımızın oluşmasında etkili olmuştur. Olasılıkla yerleşimlerin kuruldukları dağlık coğrafi yapının bu tarz ilişkilerin ortaya çıkmasına engel teşkil etmiş olduğu düşünülmektedir. Her ne kadar bölgeye son derece yakın olan Elazığ-Malatya'daki pek çok yerleşimde belli dönemlere ait çanak çömlek örneklerin, Karaçor bölgesi çanak çömlek örnekleri ile benzerlik gösterse de ele alınan dönemlerin hiçbirinde tam anlamıyla kültürel birlikten söz etmek mümkün görünmemektedir. Özellikle Elazığ-Malatya bölgesinde Kalkolitik Dönemde, Mezopotamya ve Kuzey Suriye kökenli çanak çömlek gruplarının[96] yanı sıra M.Ö. II bin yılda Boyalı çanak çömlek geleneğinin[97] Karaçor yerleşimlerinin hiç birinde tespit edilmemiş olması bu duruma iyi birer örnek teşkil edebilir. Bu bağlamda, Karaçor Bölgesi'nin Elazığ-Malatya bölgesinin periferisinde, özgün unsurlara sahip bir "taşra kültürü"nü temsil ettiği düşünülebilir.

Teşekkür

Bu konuda ki çalışmalarımı destekleyen Prof. Dr. Eşref ABAY ve Doç. Dr. Fulya DEDEOĞLU ile söz konusu yüzey araştırmasının gerçekleşmesinde bana yardımcı olan dönemin Elazığ Müzesi Müdürü Haydar KALSEN'e, Müze Çalışanlarına ve özellikle arazi çalışmalarında bana her türlü maddi ve manevi destek sunan Arkeolog Kenan ÖNCEL'e şükranlarımı sunarım.

KATALOG

Figür 31a-b:

1-Yerleşim: Pınarlar Höyük, K er. No. 09.Genel.14, Form: Basit ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 7.5YR 4/2-Koyu kahve, İç astar uygulaması: 7.5YR 5/2-Kahverengi, Dış astar uygulaması: 5YR 5/3-Kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Taşçık, kum İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı

2-Yerleşim: Pınarlar Höyük, Ker. No. 09.Genel.9, Form: Düzleştirilmiş ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 5YR 5/3-Kırmızımsı kahve, İç astar uygulaması: 7.5YR 6/3-Açık kahve, Dış astar uygulaması: 5YR 5/3-Kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Taşçık, kum İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: Ağız kenarında bant üzerinde çentik bezeme var.

3- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Tepe.17, Form: Düzleştirilmiş ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 10YR 3/3-Koyu yeşilimsi kahverengi, İç astar uygulaması: 10YR 6/3-Açık kahverengi, Dış astar uygulaması: 10YR 8/3-Açık sarı, Hamur içeriği: Kum, taşçık, mika İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı

4- Yerleşim: İsutma Yerleşimi, Ker. No. 04.Genel.1, Form: Basit ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 7,5YR 3/2-K.Kahve, İç astar uygulaması: 5YR 6/4-A.Kahve, Dış astar uygulaması: 5YR 5/4-A.Kahve, Hamur içeriği: Taşçık, ince kum, bitki, mika İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı, Açıklama: Bulunan kap parçası basit ağızlı olup kabın iç yüzeyinde izler bulunmaktadır.

5- Yerleşim: İsutma Yerleşimi, Ker. No. 04.Genel.6, Form: Basit ağız kenarlı kâse, Hamur rengi: 2.5Y 3/1-Çok koyu gri, İç astar uygulaması: 10YR 4/1-Koyu gri, Dış astar uygulaması: 10YR 4/1-Koyu gri, Hamur içeriği: Taşçık, ince kum, bitki, mika İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: Orta, Yapım: El yapımı, Açıklama: Ağız kenarında tutamak bulunmaktadır.

6- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Tepe.25, Form: Basit ağız kenarlı kısa boyunlu çömlek, Hamur rengi: 2,5YR 4/1-K. Kırmızımsı kahverengi, İç astar uygulaması: 2,5YR 5/4-A.Grimsi kırmızı, Dış astar uygulaması: 2,5YR 6/6-Açık kırmızı, Hamur içeriği: Taşçık, kum, mika İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı, Açıklama: İç ve dış yüzeyi astarlıdır. Ağız kenarında kabartma bulunmaktadır.

7- Yerleşim: Dere Yerleşimi, Ker. No. 12.Genel.6, Form: Basit ağız kenarlı çömlek (Tekne?), Hamur rengi: 5YR 4/2-Koyu kırmızımsı gri, İç astar uygulaması: 10YR 6/2-Açık kırmızımsı gri, Dış astar uygulaması: 5YR 6/4- Açık kırmızımsı gri, Hamur içeriği: Taşçık, kum, İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı, Açıklama: Gövde üzerinde oluk bezeme bulunmaktadır.

8- Yerleşim: Pınarlar Höyük, Ker. No. 09.Genel.2, Form: Dışa dönük basit ağız kenarlı çömlek, Hamur rengi: 10YR 4/3-Koyu kahve, İç astar uygulaması: 7.5YR 5/3-Kahverengi, Dış astar uygulaması: 7.5YR 5/3-Kahverengi, Hamur içeriği: Taşçık, kum, bitki İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: Çanak parçasının boyun kesiminde memecik var.

9- Yerleşim: Pınarlar Höyük, Ker. No. 09.Genel.8, Form: Bezemeli gövde parçası, Hamur rengi: 7.5YR 4/2-Koyu kahve, İç astar uygulaması: 10YR 5/1-Gri, Dış astar uygulaması: 10YR 5/1-Gri, Hamur içeriği: Taşçık,kum,bitki İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme:İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: Parça üzerinde kabartma ve çentik bezeme

96 Esin 1979b: 116.

97 Fragnoli ve Mallegni 2014: 111-112.

var.

10- Yerleşim: Pınarlar Höyük, Ker. No. 09.Çukur.18, Form: Çentik bezemeli gövde parçası, Hamur rengi: 7.5YR 5/3-Kahverengi, İç astar uygulaması: 7.5YR 6/3-Açık kahverengi, Dış astar uygulaması: 7.5YR 6/3-Açık kahverengi, Hamur içeriği: İnce kum, İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: Çok iyi, Yapım: El yapımı Açıklama: Parçada bant üzerinde baskı bezeme yer almaktadır.

11- Yerleşim: Pınarlar Höyük, Ker. No. 09.Çukur.21, Form: Düzleştirilmiş ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 5YR 4/2-Koyu kırmızımsı gri, İç astar uygulaması: 5YR 6/2-Pembemsi gri, Dış astar uygulaması: 5YR 5/3-Kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Taşçık, kum İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı

Figür 32a-b:

1- Yerleşim: Kale Yerleşimi, Ker. No. 08.Genel.3, Form: İçe dönük ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 2.5YR 4/4-Kırmızımsı kahve, İç astar uygulaması: 5YR 5/4-Kırmızımsı kahve, Dış astar uygulaması: 5YR 5/4-Kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Kum, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı

2- Yerleşim: Pınarlar Höyük, Ker. No. 09.Çukur.22, Form: Basit ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 5YR 4/2-Koyu kırmızımsı gri, İç astar uygulaması: 5YR 4/2-Koyu kırmızımsı gri, Dış astar uygulaması: 10YR 5/2-Grimsi kahve, Hamur içeriği: Kum,taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı

3- Yerleşim: Köyiçi Höyük, Ker. No. 07.Genel.2, Form: Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı çömlek, Hamur rengi: 2.5YR 3/0-Çok koyu gri, İç astar uygulaması: 2.5YR 4/0-Koyu gri, Dış astar uygulaması: 2.5YR 4/0-Koyu gri, Hamur içeriği: Kum, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme:Çok iyi, Yapım: El yapımı

4- Yerleşim: Köyiçi Höyük, Ker. No. 07.Genel.13, Form: Dışa çekik ağız kenarlı çömlek, Hamur rengi: 5YR 5/4-Açık kahve, İç astar uygulaması: 5YR 5/4-Açık kahve, Dış astar uygulaması: 5YR 5/4-Açık kahve, Hamur içeriği: Kum, taşçık, bitki İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı

5- Yerleşim: Köyiçi Höyük, Ker. No. 07.Genel.8, Form: Basit ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 7.5YR 5/3-Kahverengi, İç astar uygulaması: 7.5YR 3/0-Çok koyu gri, Dış astar uygulaması: 10YR 6/2-Açık kahvemsi gri, Hamur içeriği: Taşçık, kum, saman İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı

6-Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03a. Mezarlık.1, Form: Basit ağız kenarlı kâse, Hamur rengi: 2.5/N Gley 1-Siyah, İç astar uygulaması: 2.5/N Gley 1-Siyah, Dış astar uygulaması: 2.5/N Gley 1-Siyah, Hamur içeriği: İnce kum,taşçık,mika İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme:İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: Bulunan keramik parçaları tümüyle siyah olup mezar içinde bulunmuştur.

7-Yerleşim: Köyiçi Höyük, Ker. No. 07.Genel.14, Form: Dışa dönük ağız kenarlı omurgalı çömlekcik, Hamur rengi: 7.5YR 2/0-Siyah, İç astar uygulaması: 7.5YR 3/0-Çok koyu gri, Dış astar uygulaması: 7.5YR 3/0-Çok koyu gri, Hamur içeriği: İnce kum İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: Çok iyi, Yapım: El yapımı

8-Yerleşim: Köyiçi Höyük, Ker. No. 07.Genel.1, Form: Basit ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 2.5YR 4/6-Kırnızı, İç astar uygulaması: 2.5YR 3/0-Çok koyu gri, Dış astar uygulaması: 5YR 5/3-Kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: İnce kum İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: Çok iyi, Yapım: El yapımı

9- Yerleşim: Masürün yerleşimi, Ker. No. 03.Batı.63, Form: Basit ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 2.5YR 5/4-Siyah, İç astar uygulaması: 7.5YR 3/0-Çok koyu gri, Dış astar uygulaması: 2.5YR 5/6-Kırmızı, Hamur içeriği: Taşçık, kum İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı

Figür 33a-b:

1-Yerleşim: Dere Yerleşimi, Ker. No. 12.Genel.7, Form: Basit ağız kenarlı çömlek, Hamur rengi: 7.5YR 5/3-Kahverengi, İç astar uygulaması: 7.5YR 6/4-Açık kahve, Dış astar uygulaması: 7.5YR 6/4-Açık kahve, Hamur içeriği: İnce kum İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: Çok iyi, Yapım: El yapımı Açıklama: Çömlek parçasının ağız kısmında şerit kulp bulunmaktadır.

2- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Batı.42, Form: Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 2.5YR 7/6-Açık kırmızı, İç astar uygulaması: 2.5YR 6/6-Açık kırmızı, Dış astar uygulaması: 2.5YR 6/4-Açık kırmızımsı kahverengi, Hamur içeriği: İnce kum İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı

3- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Batı.45, Form: Dışa çekik ağız kenarlı keskin gövdeli çanak, Hamur rengi: 2.5YR 5/8-Kırmızı, İç astar uygulaması: 2.5YR 6/4-Açık kırmızımsı kahverengi, Dış astar uygulaması: 2.5YR 5/3-Kırmızımsı kahverengi, Hamur içeriği: Taşçık, mika, kum İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı

4- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Tepe.14, Form: Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı çömlek, Hamur rengi: 10YR 5/3-Grimsi kahverengi, İç astar uygulaması: 10YR 7/2-Açık grimsi kahverengi, Dış astar uygulaması: 10YR 6/1-Grimsi kahverengi, Hamur içeriği: Taşçık, mika, kum İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: Orta, Yapım: Çark yapımı

5- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03. Doğu. 11, Form: Kulp parçası, Hamur rengi: 7.5YR 5/3-Açık kahverengi, İç astar uygulaması: -,Dış astar uygulaması: 10YR 7/4 Açık kahverengi, Hamur içeriği: Kum İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı

6- Yerleşim: Kale Yerleşimi, Ker. No. 08.Genel.4, Form: Şerit kulp parçası, Hamur rengi: 2.5Y 5/4-Kırmızımsı kahve, İç astar uygulaması: 5YR 6/4 Açık kırmızımsı kahve, Dış astar uygulaması: 5YR 6/4 Açık kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Kum, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: Burgulu kulp.

7- Yerleşim: Harabeler Tepe, Ker. No. 05.Tepe.14, Form: Kulp ve gövde parçası, Hamur rengi: 5YR 6/4-Açık kırmızımsı kahverengi, İç astar uygulaması: 5YR 6/4-Açık kırmızımsı kahverengi, Dış astar uygulaması: 5YR 6/4-Açık kırmızımsı kahverengi, Hamur içeriği: Kum, mika, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: İç ve dış yüzey astarlıdır.

Figür 34a-b:

1- Yerleşim: Köyiçi Höyük, Ker. No. 07.Genel.6, Form: Dışa çekik ağız kenarlı çömlek, Hamur rengi: 2.5 YR 5/4-kırmızımsı kahve, İç astar uygulaması: 7.5 YR 6/2-Pembemsi gri, Dış astar uygulaması: 7.5 YR 6/2-Pembemsi gri, Hamur içeriği: Kum, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: Çok iyi, Yapım: El yapımı

2- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Batı.66, Form: Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı çömlek, Hamur rengi: 2.5 YR 5/4-Kırmızımsı kahve, İç astar uygulaması: 2.5 YR 5/4-Kırmızımsı kahve, Dış astar uygulaması: 2.5 YR 5/4-Kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Kum, mika, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı

3- Yerleşim: Harabeler Tepe, Ker. No. 05.Tepe.12, Form: Basit ağız kenarlı çömlek, Hamur rengi: 5 R 6/4-Soluk kırmızı, İç astar uygulaması: 5 R 6/4-Soluk kırmızı, Dış astar uygulaması: 5 R 7/3-Soluk kırmızı, Hamur içeriği:Kum, mika, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: İç ve dış yüzey astarlıdır

4- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.34, Form: Dışa dönük ağız kenarlı kısa boyunlu çömlek, Hamur rengi: 2.5 YR 3/3-Koyu kırmızımsı kahve, İç astar uygulaması: 5 YR 4/3-Kırmızımsı kahve, Dış astar uygulaması: 5 YR 4/3-Kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Kum, taşçık, mika İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: Çömleğin boyun kısmında yatay oluklar var

5- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Güney.63, Form: Dışa dönük ağız kenarlı keskin omuzlu çanak, Hamur rengi: 5 YR 6/4-Koyu kırmızımsı kahverengi, İç astar uygulaması: 5 YR 6/8-Kırmızımsı sarı, Dış astar uygulaması: 5 YR 6/2-Pembemsi gri, Hamur içeriği: Kum, mika, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: Orta, Yapım: El yapımı Açıklama: İç ve dış yüzey astarlıdır.

6- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Doğu.4, Form: Yonca ağızlı testi, Hamur rengi: 7.5 YR 6/6-Kırmızımsı sarı, İç astar uygulaması: 10YR 8/4-Çok açık kahverengi, Dış astar uygulaması: 10YR 8/3-Çok açık kahverengi, Hamur içeriği: İnce kum,mika İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı Açıklama: Akıtacaklı kap çeşidinin akıtacak kısmına benzemektedir.

7- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Batı.43, Form: Düz dip parçası (Çömlek), Hamur rengi: 7.5 YR 3/2-Koyu kahverengi, İç astar uygulaması: 7.5 YR 5/3-Kahverengi, Dış astar uygulaması: 7.5 YR 4/3-Kahverengi, Hamur içeriği: Kum, mika, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: Orta, Yapım: Çark yapımı Açıklama: Parçanın dış yüzeyinde alacanmalar görülmektedir.

8- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.1, Form: Disk dip, Hamur rengi: 10R 5/2-Açık kırmızı, İç astar uygulaması: 10R 6/4-Soluk kırmızı, Dış astar uygulaması: 10R 6/4-Soluk kırmızı, Hamur içeriği: Kum, mika İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: Orta, Yapım: Çark yapımı Açıklama: Kabın iç ve dış yüzeyi astarlıdır. Dış yüzeyindeki kabartmada yatay bant üzerinde çentik bezeme yer almaktadır.

9- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.12, Form: Çentik bezemeli gövde parçası, Hamur rengi: 2.5 YR 6/4-Açık kırmızımsı kahve, İç astar uygulaması: 2.5 YR 6/4-Açık kırmızımsı kahve, Dış astar uygulaması: 2.5 YR 6/4-Açık kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Kum, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: İç yüzeyde yanıktan oluşma karartılar var. Kulpun her iki tarafında bitki motifleri bulunmakta. Ayrıca kulpun sağ tarafında baskı bezeme mevcut.

10- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.4, Form: Bezemeli gövde parçası, Hamur rengi: 2.5 YR 6/4-Açık kırmızımsı kahve, İç astar uygulaması: 2.5 YR 6/4-Açık kırmızımsı kahve, Dış astar uygulaması: 2.5 YR 6/4-Açık kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Kum, taşçık, mika İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı Açıklama: Kabartma yatay bant üzerinde baklava motifi var.

11- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.8, Form: Bezemeli gövde parçası, Hamur rengi: 7.5 YR 5/2-Kahverengi, İç astar uygulaması: 7.5 YR 5/2-Kahverengi, Dış astar uygulaması: 7.5 YR 5/2-Kahverengi, Hamur içeriği: Kum, taşçık, mika İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı Açıklama: İç dış yüzey astarlıdır. İçlerinde dikey çizgiler olan 2 yatay bant sırası arasındaki boş alanda alt alta 4 adet baskı bezeme var.

12- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.41, Form: Bezemeli gövde parçası, Hamur rengi: 5 YR 5/4-Kırmızımsı kahve, İç astar uygulaması: 7.5 YR 5/2-Kahverengi, Dış astar uygulaması: 5 YR 6/4-Açık kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Kum, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: Gövde üzerinde bant halinde kazıma bezeme var.

13- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.15, Form: Bezemeli gövde parçası, Hamur rengi: 2.5 YR 6/4-Açık kırmızımsı kahve, İç astar uygulaması: 2.5 YR 6/4-Açık kırmızımsı kahve, Dış astar uygulaması: 2.5 YR 6/4-Açık kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Kum,

taşçık, mika İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı Açıklama: İç dış yüzey astarlıdır. Kabartma yatay bant bezeme içinde ters 'V' şeklinde kazıma bezeme var.

14- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.3, Form: Bezemeli gövde parçası, Hamur rengi: 7.5 YR 5/2 Kahverengi, İç astar uygulaması: 7.5 YR 5/2 Kahverengi, Dış astar uygulaması: 7.5 YR 5/2 Kahverengi, Hamur içeriği: Kum, taşçık, mika İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı Açıklama: İç dış yüzey astarlıdır. Parçanın orta kısmında içi dikey çizgili yatay bant bezeme, üstte dalga, altta ise yan yana 4 adet baskı bezeme vardır.

15- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.7, Form: Bezemeli basit ağız kenarlı çömlek, Hamur rengi: 7.5R 5/1-Kırmızımsı gri, İç astar uygulaması: 10R 6/2-Soluk kırmızı, Dış astar uygulaması: 10R 6/2-Soluk kırmızı, Hamur içeriği: Kum, mika İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: Çok iyi, Yapım: El yapımı Açıklama: İç ve dış yüzey doğal tahribata uğramıştır. Kabın üst kısmında ters 'V' şeklinde kazıma bezeme ve alt kısmında 3 sıra halinde çentik bezeme bulunmaktadır.

Figür 35a-b:

1- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.38, Form: İçe çekik kenarlı yivli çömlek, Hamur rengi: 5YR 3/3-Koyu kırmızımsı kahve, İç astar uygulaması: 5 YR 5/4-Kırmızımsı kahve, Dış astar uygulaması: 5 YR 5/4-Kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Kum, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dıs yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı Açıklama: Parçanın boyun kısmında yivler var.

2- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.40, Form: Basit ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 2.5YR 5/4-Kırmızımsı kahve, İç astar uygulaması: 5 YR 6/4-Açık kırmızımsı kahve, Dış astar uygulaması: 5 YR 5/4-Kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Kum, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: Ağız kısmında yivler var.

3- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Tepe. 29, Form: İçe dönük ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 10YR 6/3-Açık grimsi kahverengi, İç astar uygulaması: 10YR 7/6-Açık kahverengi, Dış astar uygulaması: 10YR 6/4-Açık kahverengi, Hamur içeriği:Kum, taşçık, mika İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: İç ve dış yüzey astarlıdır. Ağız kenarında iki adet oluk bezeme var.

4- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Güney.58, Form: Basit ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 7.5YR 5/4-Kahverengi, İç astar uygulaması: 7.5 YR 6/6-Kırmızımsı sarı, Dış astar uygulaması: 7.5 YR 6/6-Kırmızımsı sarı, Hamur içeriği: Kum, mika, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı Açıklama: İç ve dış yüzeyi astarlıdır. Ağız kenarında yatay 2 oluk bezeme bulunmaktadır.

5- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.18, Form: Basit ağız kenarlı kâse, Hamur rengi: 5YR 5/1-Gri, İç astar uygulaması: 10R 5/3-Bulanık kırmızı, Dış astar uygulaması: 10R 6/6-Açık kırmızı, Hamur içeriği: Kum, mika, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı Açıklama: İç ve dış yüzey astarlıdır. Ağız kenarında yatay yiv bezeme var.

6- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.17, Form: Basit ağız kenarlı kâse, Hamur rengi: 5YR 5/1-Gri, İç astar uygulaması: 10R 5/3-Soluk kırmızı, Dış astar uygulaması: 10R 6/6-Açık kırmızı, Hamur içeriği: Kum, taşcık, mika İç yüzey açkı: Uygulanmamıs, Dıs yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı Açıklama: İç ve dış yüzey astarlıdır. Ağız kenarında 3 sıra oluk şerit (yiv) var.

7- Yerleşim: Boğa Tepesi, Ker. No. 02.Genel.11, Form: İçe dönük ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 2.5YR 5/4-Kırmızımsı kahve, İç astar uygulaması: 5 YR 6/4-Açık kırmızımsı kahve, Dış astar uygulaması: 2.5 YR 5/4-Kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Kum, taşçık İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: Orta, Yapım: El yapımı Açıklama: Parçanın ağız kısmında yivler bulunmaktadır.

8- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.21, Form: Dışa dönük ağız kenarlı kâse, Hamur rengi: 5Y 2.5/1-Soluk kırmızı, İç astar uygulaması: 10R 6/2-Soluk kırmızı, Dış astar uygulaması: 10R 6/2-Soluk kırmızı, Hamur içeriği: İnce kum, mika İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı Açıklama: Dış yüzey astarlıdır. Ağız kenarında yivler var.

9- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.20, Form: Basit ağız kenarlı keskin gövdeli çömlekcik, Hamur rengi: 5YR 6/4-Açık kırmızımsı kahverengi, İç astar uygulaması: 5YR 6/4-Açık kırmızımsı kahverengi, Dış astar uygulaması: 5YR 6/4-Açık kırmızımsı kahverengi, Hamur içeriği: Kum, taşçık, mika İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: Ağız kenarında dikey ip deliği var.

10- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.19, Form: Basit ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 5YR 5/1-Gri, İç astar uygulaması: 10R 5/3-Soluk kırmızı, Dış astar uygulaması: 10R 6/6-Açık kırmızı, Hamur içeriği: Kum, taşçık, mika İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı Açıklama: İç ve dış yüzey astarlıdır. Parçanın ağız kısmında ve iç yüzeyinde yanık izleri bulunmaktadır.

11- Yerleşim: Kale yerleşimi, Ker. No. 08.Genel.7, Form: Bezemeli gövde parçası, Hamur rengi: 5YR 6/6-Kırmızımsı sarı, İç astar uygulaması: 5YR 6/6-Kırmızımsı sarı, Dış astar uygulaması: 5 YR 6/4-Açık kırmızımsı kahve, Hamur içeriği: Kum, taşçık, İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: Parçanın üzerinde yatay, oluk ve baskı bezeme var. Ayrıca devetüyü üzerine kırmızı boya vardır.

12- Yerleşim: Boğa Tepesi, Ker. No. 02.Genel.6, Form:

Akıtacaklı dışa çekik ağız kenarlı çömlek, Hamur rengi: 2.5YR 5/8-Kırmızı, İç astar uygulaması: 2.5YR 5/8-Kırmızı, Dış astar uygulaması: 2.5YR 5/8-Kırmızı, Hamur içeriği: Kum, taşçık, mika İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: İç ve dış yüzey astarlıdır.

Figür 36a-b:

1- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Batı.67, Form: Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 10YR 4/1-Koyu gri, İç astar uygulaması: 10 YR 5/1-Gri, Dış astar uygulaması: 10 YR 5/1-Gri, Hamur içeriği: Kum, taşçık, İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı

2- Yerleşim: Dere Yerleşimi, Ker. No. 12.Genel.4, Form: Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 7.5YR 5/3-Kahverengi, İç astar uygulaması: 7.5 YR 6/3-Açık kahve, Dış astar uygulaması: 7.5 YR 8/2-Pembemsi beyaz, Hamur içeriği: Kum, taşçık, İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı

3- Yerleşim: İsutma Yerleşimi, Ker. No. 04.Genel.12, Form: Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı çanak, Hamur rengi: 5YR 8/2-Pembemsi beyaz, İç astar uygulaması: 5YR 8/2-Pembemsi beyaz, Dış astar uygulaması: 5YR 8/2-Pembemsi beyaz, Hamur içeriği: İnce kum, taşçık, İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı Açıklama: İç ve dış yüzey astarlıdır.

4- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Güney.51, Form: Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı çömlek, Hamur rengi: 10YR 3/6-Koyu kırmızımsı kahverengi, İç astar uygulaması: 10YR 5/2-Grimsi kahverengi, Dış astar uygulaması: 10YR 5/8-Kırmızımsı kahverengi, Hamur içeriği: Mika, kum, taşçık, İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı Açıklama: İç ve dış yüzeyi astarlı olup alacalıdır

5- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Güney.57, Form: Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı çömlek, Hamur rengi: 10YR 5/4-Koyu grimsi kahverengi, İç astar uygulaması: 10YR 5/4-Kırmızımsı kahverengi, Dış astar uygulaması: 10YR 6/3-Açık kahverengi, Hamur içeriği: Mika, kum, taşçık, İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: Orta, Yapım: Çark yapımı

6- Yerleşim: İsutma Yerleşimi, Ker. No. 04.Genel.10, Form: Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı büyük boyutlu çömlek, Hamur rengi: 5YR 8/2-Pembemsi beyaz, İç astar uygulaması: 5YR 8/2-Pembemsi beyaz, Dış astar uygulaması: 5YR 8/2-Pembemsi beyaz, Hamur içeriği: Kum, taşçık, İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: Çark yapımı Açıklama: İç ve dış yüzey astarlıdır.

7- Yerleşim: Masürün Yerleşimi, Ker. No. 03.Güney.56, Form: Düzleştirilmiş ağız kenarlı çömlek, Hamur rengi: 5YR 5/2-Kırmızımsı kahverengi, İç astar uygulaması: 5 YR 6/2-Pembemsi gri, Dış astar uygulaması: 5 YR 5/2-Açık kırmızımsı kahverengi, Hamur içeriği: Kum, taşçık, İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmamış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: İç ve dış yüzeyi astarlıdır.

8- Yerleşim: Harabeler Tepe, Ker. No. 05.Güney.15, Ker. No. 3, Form: Kulp parçası, Hamur rengi: 2.5YR 5/6-Kırmızı, İç astar uygulaması: Dış astar uygulaması: 5R 5/6-Kırmızı, Hamur içeriği: İnce kum, taşçık, İç yüzey açkı: Uygulanmamış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: Çok iyi, Yapım: El yapımı

9- Yerleşim: Gregan Tepe, Ker. No. 06.Genel.36, Form: Kulplu gövde parçası, Hamur rengi: 5YR 4/3-Kırmızımsı kahve, İç astar uygulaması: 7.5 YR 6/3-Açık kahve, Dış astar uygulaması: 7.5 YR 6/3-Açık kahve, Hamur içeriği: Kum, taşçık, İç yüzey açkı: Uygulanmış, Dış yüzey açkı: Uygulanmış, Pişme: İyi, Yapım: El yapımı Açıklama: Gövde üzerinde kırık kulp vardır.

KAYNAKÇA

Adams 1965: R. M. Adams, *Land Behind Baghdad: a history of settlement on the Diyala plains*, University of Chicago Press, Chicago.

Aksoy 1985: B. Aksoy, T*arihsel Değişim Sürecinde Tunceli*, Cilt: 1, Ankara.

Arsebük 1974: G. Arsebük, *Altınova'da Koyu Yüzlü Açkılı ve Karaz Türü Çanak-Çömlek Arasındaki İlişkiler Sorunu*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.

Arsebük 1986: G. Arsebük, "Altınova'da (Elazığ) Baslangıcından İlk Tunç Çağ Sonuna Kadar Kültür Silsilesi ve Sosyal Tabakalanma Sorunu", *Türk Tarih Kongresi IX.I.* Cilt, Ankara, 67- 71.

Bakır 2007: T. Bakır, "(Elazığ) Kale Köy Kazıları Demir Çağ buluntuları", In: B. Can, M. Işıklı (Eds) *Doğudan Yükselen Işık Arkeoloji Yazıları*, , İstanbul, 1-8.

Baştürk ve Konakçı 2005: M. B. Baştürk-E. Konakçı, "Settlement Patterns in the Malatya–Elazığ Region in the IV.& III. Millennium Bc" *AOF* 32, 97-114.

Braidwood, R. J- Braidwood, L.1960, *Excavations in the plain of Antioch. I. The Earlier assemblages*. Oriental Institute Publications LXI. Chicago.

Burney 1958: C.A. Burney, "Eastern Anatolia in the Chalcolithic and Early Bronze Age", *AnSt* 8, 157-209.

Conti ve Persiani 1993: M.A. Conti, C. Persiani, "When Worlds Collide Cultural Developments in Eastern Anatolia in the Early Bronze Age", In: M. Frangipane, P. Matthiae, M. Mellink (Eds) *Between the Rivers and Over the Mountains*. Archaelogica at Mesopotamica, Roma, 361-413.

Çilingiroğlu 1993: A. Çilingiroğlu, "Van-Dilkaya Höyüğü Kazıları Kapanış", *KST* 14.1, Ankara, 469-491.

Çilingiroğlu 1997: A. Çilingiroğlu, *Urartu Krallığı Tarihi ve Sanatı*, İzmir.

Danık 2001: E. Danık, "Yukarı Fırat Bölgesi 2000 Yılı Arkeolojik Yüzey Araştırması", *AST* 19.1, Ankara, 79–92.

Di Nocera 1993: G.M. Di Nocera, "L'inizio del II millennio a.C. nelle provincie di Malatya ed Elazığ (Turchia)." *Arslantepe e Norşun Tepe: due siti a confronto*, Origini, XVII: 287-316.

Di Nocera 1998: G.M. Di Nocera, *Arslantepe und der Anfang des 2. Jahrtausends im Malatya-Elazığ-Gebiet (Türkei), Archäologisches Nachrichtenblatt*, 3/1: 59-63.

Di Nocera 2000: G.M. Di Nocera, "C-14 datings at Arslantepe and Bronze Age chronology in the Upper and Middle Euphrates", *1th International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East, May 18th-23rd 1998, Università degli Studi di Roma "La Sapienza", Facoltà di Lettere e Filosofia, Dipartimento di Scienze Storiche, Archeologiche ed Antropologiche dell'Antichità*, Roma: 333-348.

Duru 1979a: R. Duru, "Değirmentepe Höyüğü Kazısı, 1973", *Keban Projesi 1973 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 13–24.

Duru 1979b: R. Duru, *Keban Projesi Değirmentepe Kazısı 1973*, TTK Basımevi. Ankara.

Duru 2000: R. Duru, "Elazığ-Değirmentepe Kazısı", *Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi*, Ankara, 130-132.

Erinç 1953: S. Erinç, *Doğu Anadolu Coğrafyası*, İst. Üniv. Yay, İstanbul.

Ertem 1982a: H. Ertem, "Korucutepe Kazısı" *Keban Projesi 1974– 1975 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 1–14.

Ertem 1974: H. Ertem, "Han İbrahim Şah Kazısı 1971" *Keban Projesi 1971 Çalışmaları ODTÜ* Keban Projesi Yayınları Seri I, No: 4, 59-63.

Ertem 1979: H. Ertem, "Korucutepe Kazısı" *Keban Projesi 1973 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 33–42.

Ertem 1982b: H. Ertem, *Keban Projesi Han İbrahim Şah Kazısı 1970-1971*, TTK Basımevi, Ankara.

Esin vd. 1987: U. Esin, G. Arsebük, M. Özdoğan, "Değirmentepe Kazısı, 1978", *Aşağı Fırat Projesi 1978-1979 Çalışmaları*, Ankara, 77-82.

Esin ve Arsebük 1974: U. Esin, G. Arsebük, "Tülintepe Kazısı, 1971", *Keban Projesi 1971 Çalışmaları*, Ankara, 137-143.

Esin 1970: U. Esin, "Tepecik Kazısı, 1968 Yılı Ön Raporu", *Keban Projesi 1968 Yaz Çalışmaları*, Ankara, 147-158.

Esin 1971: U. Esin, "Tepecik Kazısı" *Keban Projesi 1969 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 107–130.

Esin 1972: U. Esin, "Tepecik Kazısı" *Keban Projesi 1970 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 139–158.

Esin 1974: U. Esin, "Tepecik Kazısı" *Keban Projesi 1971 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 109–136

Esin 1976a: U. Esin, "Tepecik Kazısı" *Keban Projesi 1972 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 101–118.

Esin 1976 b: U. Esin, "Tülintepe Kazısı 1972", *Keban Projesi 1972 Çalışmaları*, Ankara, 119-133.

Esin 1979a: U. Esin, "Tepecik Kazısı" *Keban Projesi 1973 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 79–114.

Esin 1979b: U. Esin, "Tülintepe Kazısı 1973", *Keban Projesi 1973 yılı Çalışmaları*, Ankara, 115-119.

Esin 1982: U. Esin, Esin, "Tepecik Kazısı" *Keban Projesi 1974–1975 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 71–118.

Esin 1983: U. Esin, Esin, "Değirmentepe (Malatya) Kurtarma Kazısı 1981 Yılı Sonuçları", *KST* 4, 39-48

Esin 1987: U. Esin, "Recent Archaeological Research in Turkey: Değirmentepe, 1986", AnSt 37, 184-185.

Esin ve Harmankaya 1987a: U. Esin, S. Harmankaya, "1985 Değirmentepe (Malatya İmamlı Köyü) Kurtarma Kazısı", *KST* 8, 95-138.

Esin ve Harmankaya 1987b: U. Esin, S. Harmankaya, "Değirmentepe (Malatya) Kurtarma Kazısı 1986", KST 9, Ankara, 79-126.

Esin ve Harmankaya 1988: U. Esin, S. Harmankaya, "1986 Değirmentepe (Malatya) Kurtarma Kazısı", *KST* 9, 79-126.

Fragnoli ve Mallegni 2014: P. Fragnoli, C. Mallegni, "Society and Visual Image Transmission. The Painted Pottery During the Early Bronze Age at Arslantepe and in the Malatya-Elazığ Area" *Proceedings, 9th ICAANE*, Basel, Vol. 1, 111–124

Frangipane 2000: M. Frangipane, *The Late Chalcolithic IEB I sequence at Arslantepe. Chronological and cultural remarks from a frontier site. In: Chronologies des pays du Caucase et de l'Euphrate aux IVe-IIIe millénaires. From the Euphrates to the Caucasus: Chronologies for the 4th-3rd millennium B.C. Vom Euphrat in den Kaukasus: Vergleichende Chronologie des 4. und 3. Jahrtausends v. Chr. Actes du Colloque d'Istanbul, 16-19 décembre 1998. Istanbul: Institut Français d'Études Anatoliennes-Georges Dumézil*, 439-471. (*Varia Anatolica* 11)

Frangipane 2004: M. Frangipane, *Alle Origini del Potere. Arslantepe, la Collina dei Leoni. Electa*, Rome.

Frangipane 1993: M. Frangipane, "The Result of the 1991 Campaign at Arslantepe-Malatya", *KST* 14.1, 213-229.

Frangipane 1994: M. Frangipane, "Excavations at Arslantepe-Malatya, 1992", *KST* 15.1, 211-228.

Frangipane 1996: M. Frangipane, "Arslantepe 1994: A Fourth Millennium Temple/Palace", *KST* 17.1, 169-182.

Frangipane 1997: M. Frangipane, "A 4th millennium temple/palace complex at Arslantepe-Malatya. North-south relations and the formation of early state societies in the northern regions of Greater Mesopotamia", *Paléorient*, 23.1, 1997: 45-73.

Frangipane 1998: M. Frangipane, "Arslantepe 1996: The Finding of an E.B.I. Royal Tomb", *KST* 14.1, 291-309.

French 1973: D. French, "Aşvan Kale. The Third Millennium Pottery" *AnSt* 23, 153-158.

French 1974: D. French, "Aşvan Kazıları 1971" *Keban Projesi 1971 Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 25-41.

French 1979: D. French, "Aşvan Kazıları 1973" *Keban Projesi 1973 Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 1-5.

Gremliza 1962: F.G.L. Gremliza, *Ecology of Endemic Diseases in the Dez Irrigation Pilot Area, Development and Resources Corporation*, New York.

Gültekin 2004: A.K. Gültekin, T*uncelide Kutsal Mekân Kültü*, Ankara.

Hauptmann 1970: H. Hauptmann, "Norşuntepe Kazıları Ön Raporu" *Keban Projesi 1968 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 103–130.

Hauptmann 1971: H. Hauptmann, "Norşuntepe Kazısı" *Keban Projesi 1969 yılı Çalışmaları,* TTK Basımevi, Ankara, 71–90.

Hauptmann 1972: H. Hauptmann, "Norşuntepe Kazısı" *Keban Projesi 1970 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 87–118.

Hauptmann 1974: H. Hauptmann, "Norşuntepe Kazıları, 1971", *Keban Projesi 1971 Çalışmaları*, Ankara, 71-85.

Hauptmann 1976a: H. Hauptmann, Hauptmann, "Körtepe Kzıları" *Keban Projesi 1972 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 25-40.

Hauptmann 1976b: H. Hauptmann, "Norşuntepe Kazısı" *Keban Projesi 1972 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 41–100.

Hauptmann 1979: H. Hauptmann, "Norşuntepe Kazıları, 1973", *Keban Projesi 1973 Çalışmaları*, TTK Basımevi Ankara, 43-60.

Hauptmann 1982: H. Hauptmann, "Norşuntepe Kazıları" *Keban Projesi 1974–1975 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 15–70.

Konyar 2005: E. Konyar, "Van Gölü Havzası Yivli Çanak Çömlekleri: Stratigrafik ve Kronolojik Bir Değerlendirme", *Colloquium Anatolicum* IV, 105-127.

Koşay 1970: H.Z. Koşay, "Pulur (Sakyol) Kazısı 1968 Ön Raporu", *Keban Projesi 1968 Yaz Çalışmaları*, Ankara,

Koşay 1971: H.Z. Koşay, "Pulur (Sakyol) Kazısı" *Keban Projesi 1969 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 99–106.

Koşay 1972: H.Z. Koşay, "Pulur (Sakyol) Kazısı 1970", *Keban Projesi 1970 Çalışmaları*, Ankara 127-128.

Koşay 1976: H.Z. Koşay, "Yeniköy Höyüğü Kazısı" *Keban Projesi 1972 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 175–194.

Koşay 1979: H.Z. Koşay, "Keban'ın Pulur (Sakyol) Höyüğü Kazısında Bulunan Kutsal Ocaklar", *TTKong.* 8, Ankara.

Koşay ve Turfan 1959: H.Z. Koşay, K. Turfan, "Erzurum-Karaz Kazısı Raporu", *Belleten* 23.91, Ankara, 349-413.

Kökten 1971: İ.K. Kökten, "Keban Baraj Gölü Alanında Taş Devri Çalışmaları" *Keban Projesi 1969 yılı Çalışmaları*, Ankara, 13–22.

Kökten 1974: İ.K. Kökten, "Keban Baraj Gölü Alanında Dip tarih Araştırmaları" *Keban Projesi 1971 yılı Çalışmaları*, Ankara, 1–12.

Köroğlu ve Konyar 2005: K. Köroğlu, E. Konyar, "Van Havzası'nda Erken Demir Çağ Problemi", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 119, 25-38.

Kramer 1979: C. Kramer, "An Archaeological View of a Contemporary Kurdish Village. Domestic Architecture, In: C. Kramer (Ed.) H*ousehold Size and Wealth", Ethnoarchaeology: Implications of ethnography for archaeology*, 131-163

Kramer 1980: C. Kramer, "Estimating Prehistoric Population: An Ethnoarchaeological Approach" In: M.T. Barralet (Ed.) *L'Archéologie de I'Iraq du Début del' Epoque Neolithique à 333 Avant Notre Ere: Perspectives et Limites de I'Interpretation Antropolgique des Documents*, Paris, 315-334.

Manuelli 2011: F. Manuelli, "Malatya-Melid between the Late Bronze and the Iron Age. Continuity and Change at Arslantepe during the 2nd and 1st Millennium BC: Preliminary Observations on the Pottery assemblages" In: Strobel K. (Ed.) *Empires after the Empire. Anatolia, Syria and Assyriaafter Šuppiluliuma II (ca. 1200-800/700 B. C). Interdisciplinary Workshop Klagenfurt*, 4. – 6. 12. 2008, LoGisma, Florence, 61-85.

Özfırat 2000: A. Özfırat, "1998 Yılı Bitlis-Muş Yüzey Araştırması: Tunç ve Demir Çaları", *AST* 17.2, Ankara, 193-210.

Özfırat 2015: A. Özfırat, "Ağrı Dağı-Bozkurt Son Tunç-Erken Demir Çağ Kalesi", *International Symposium on East Anatolia-South Caucasus Cultures Proceedings II / Uluslararası Doğu Anadolu-Güney Kafkasya Kültürleri Sempozyumu Bildiriler II (Erzurum 10-13 October 2012),* Eds. M. Işıklı, B. Can, 158-170, 2015.

Palmieri 1970: A. Palmieri, "Excavations at Arslantepe (Malatya) 1968", *TAD* 18.1, Ankara, 99-107.

Palmieri 1972: A. Palmieri, "Two Years of Excavations at Arslantepe (Malatya)", *TAD* 19.2, Ankara, 203-211.

Palmieri 1985: A. Palmieri, *Eastern Anatolia and early Mesopotamian urbanization: remarks on changing relations*, Roma: Università di Roma "La sapienza".

Pehlivan 1990: M. Pehlivan, "Karaz Kültürü ve Hurriler" *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi* Sosyal Bilimler Dergisi Sayı 1.1, Van, 168-176.

Sevin 1987: V. Sevin, "Elazığ-Bingöl Yüzey Araştırması 1986", *AST* 5.2, Ankara. 1-44

Sevin 1995: V. Sevin, *İmikuşağı*, TTK, Ankara.

Erdem ve Konyar 2011: A. Ü. Erdem, E. Konyar, "Urartu Çanak Çömleği" In: K. Köroğlu- E. Konyar (Eds.) *URARTU, Doğuda Değişim*, Yapıkredi Yay. İstanbul.

Erdem 2009: A. Ü. Erdem, "Van Gölü Havzası'nda Bulunan Demir Çağ Yivli Çanak Çömlek Geleneğinin Urartu Kalelerindeki Varlığı" In: H. Sağlamtimur, Z. Derin, E. Abay, A.Erdem, A. Batmaz, F. Dedeoğlu, M. Erdalkıran, M.B. Bastürk, E.Konakçı (Eds.) *Urartu Krallığı'na Adanmış Bir Hayat, Yukarı Denizin Kıyısında, Altan Çilingiroğlu'na Armağan*, Arkeoloji ve Sanat Yay. İstanbul.

Erdem 2009: A. Ü. Erdem, *Doğu Anadolu'da Demir Çağ Yivli Keramik Geleneği*, Ege Üniv. Sos. Bil. Enst. Arkeoloji Bölümü, İzmir. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Van Loon ve Buccellati 1970: M. Van Loon, G. Buccellati, "1968 yılı Korucutepe Kazısı Raporu" *Keban Projesi 1968 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 71-102.

Van Loon 1971: M. Van Loon, "Korucutepe Kazısı" *Keban Projesi 1969 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 47–70.

Van Loon ve Güterbock 1972: M. Van Loon, H. G. Güterbock, "Korucutepe Kazısı, 1970", *Keban Projesi 1970 Çalışmaları*, Ankara, 79-81.

Whallon ve Wright 1970: R. Whallon, H.T.Wright, "1968 yılı Fatmalı- Kalecik Kazısı Ön Raporu" *Keban Projesi 1968 yılı Çalışmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 61-70.

Wilkinson 1990: T. Wilkinson, *Town and Country in Southeastern Anatolia, Vol.1. Settlement and Land Use at Kurban Hoyuk and Other Sites in the Lower Karababa Basin*, University of Chicago Press, Chicago.

Makale Gönderim Tarihi: 01.04.2017

Makale Kabul Tarihi: 02.05.2018

MUHİP ÇARKI

Orcid ID: 0000-0002-6466-1911

Koç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Rumelifeneri Mahallesi, Rumelifeneri Yolu, 34450

Sarıyer/ İstanbul;

mcarki13@ku.edu.tr

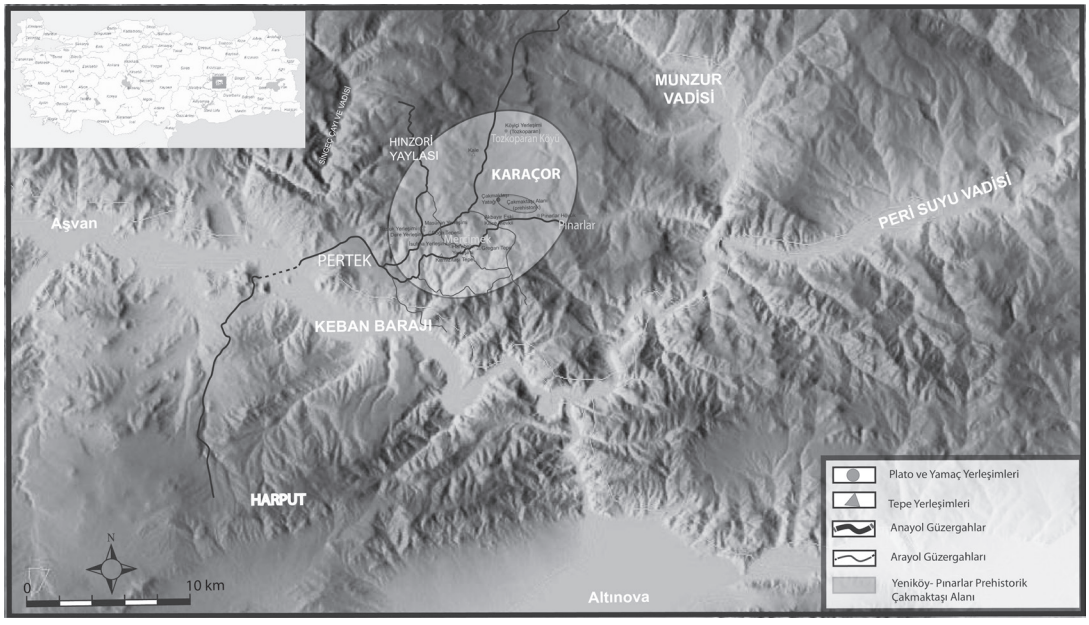

Fig.1. Araştırma Alanı

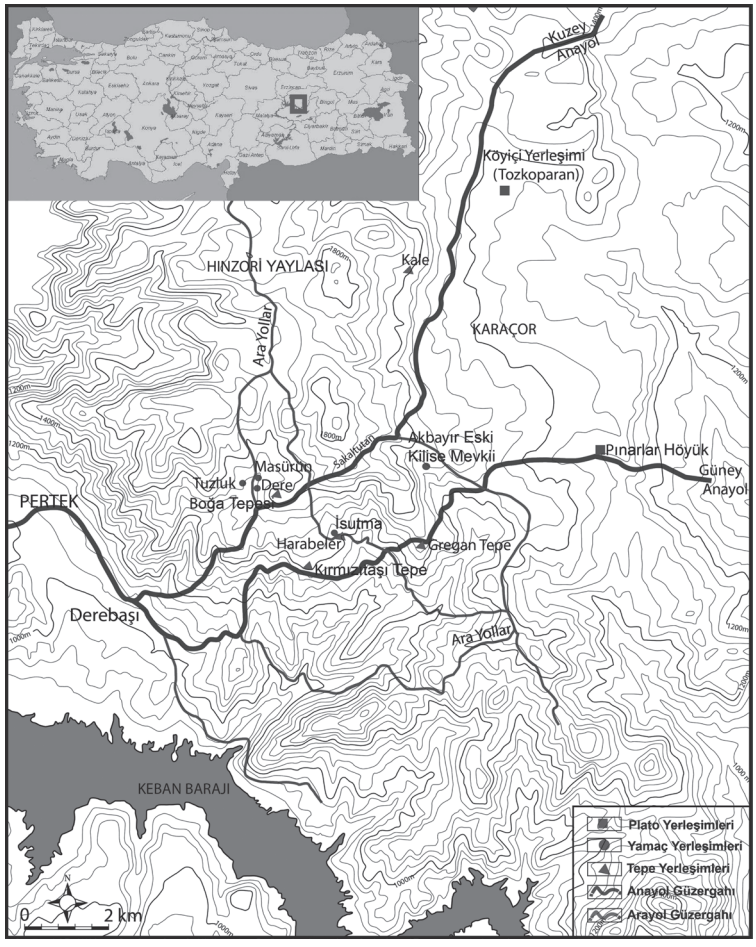

Fig.2. Karaçor Bölgesi Yerleşimleri ve Yol Güzergâhları

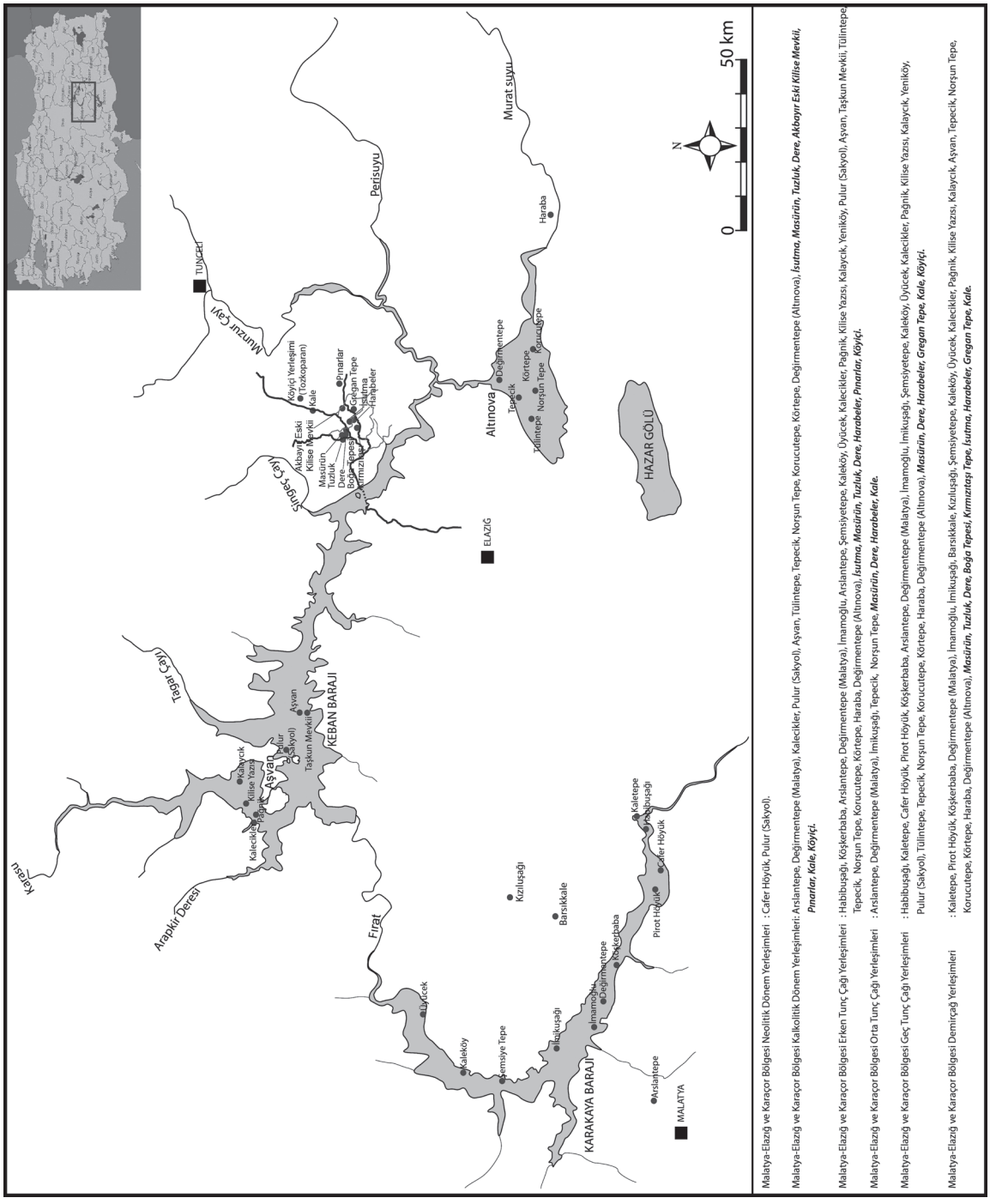

Fig.3. Yerleşimlerin Dönemsel Haritası

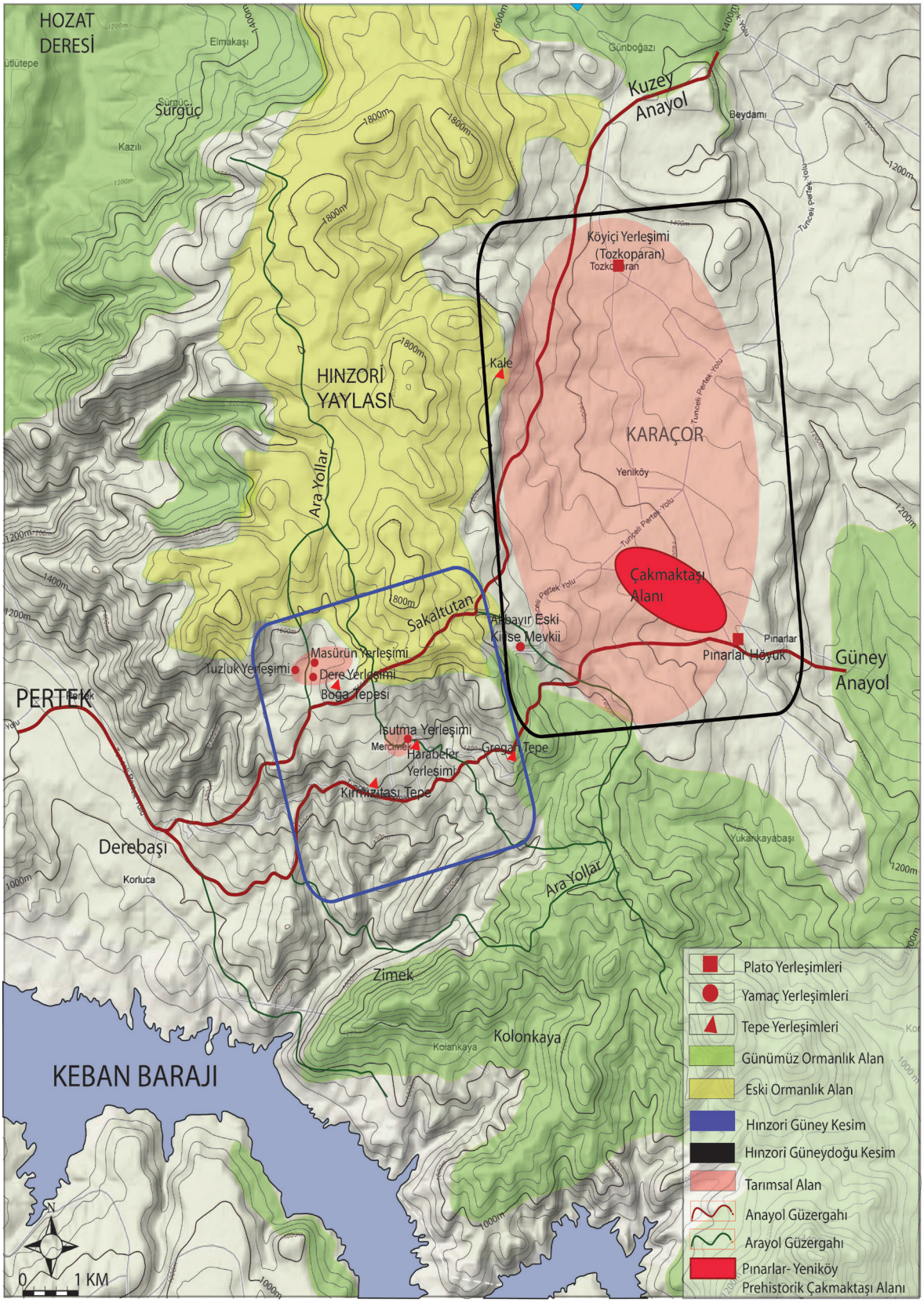

Fig.4. Karaçor Bölgesi Çalışma Alanları ve Yol Güzergâhları

Fig.5.
Kırmızıtaşı Tepe Batıdan Görünüm

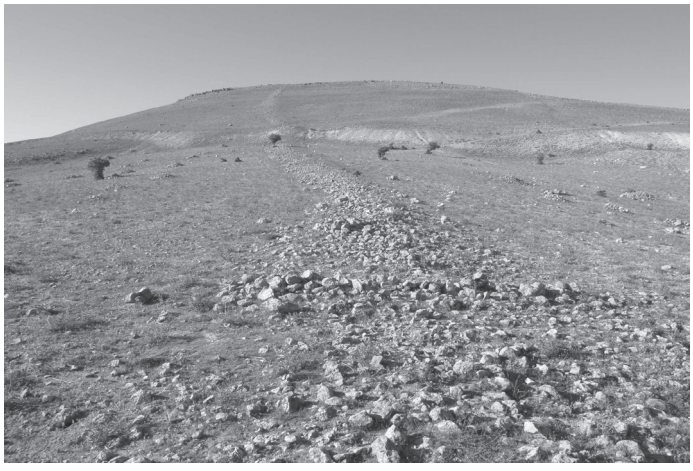

Fig.6.
Boğa Tepesi Güneyden Görünüm

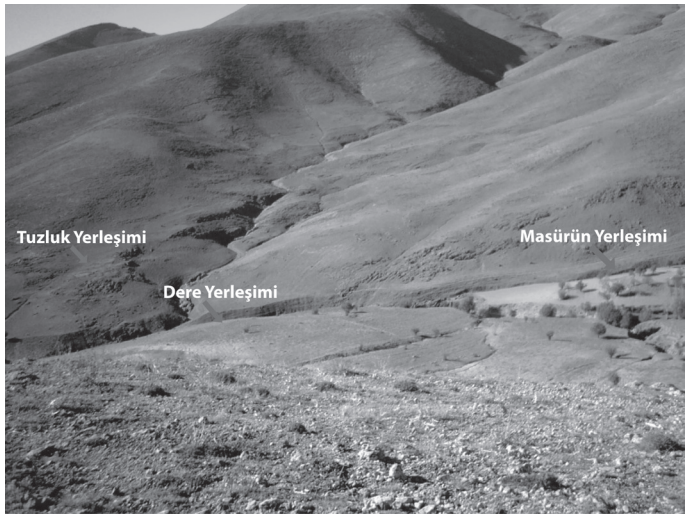

Fig.7.
Masürün, Tuzluk ve Dere Yerleşimleri Güneydoğudan Görünüm

Fig.8.
İsutma Yerleşimi Doğudan Görünüm

Fig.9.
Harabeler Tepe Kuzeyden Görünüm

Fig.10.
Gregan Tepe Batıdan Görünüm

Fig.11.
Köyiçi Höyük Kuzeyden Görünüm

Fig.12.
Kale Yerleşimi Kuzeydoğudan Görünüm

Fig.13.
Pınarlar Höyük Güneyden Görünüm

Fig.14: Eski Kilise Mevkii Yerleşimi Doğudan Görünüm

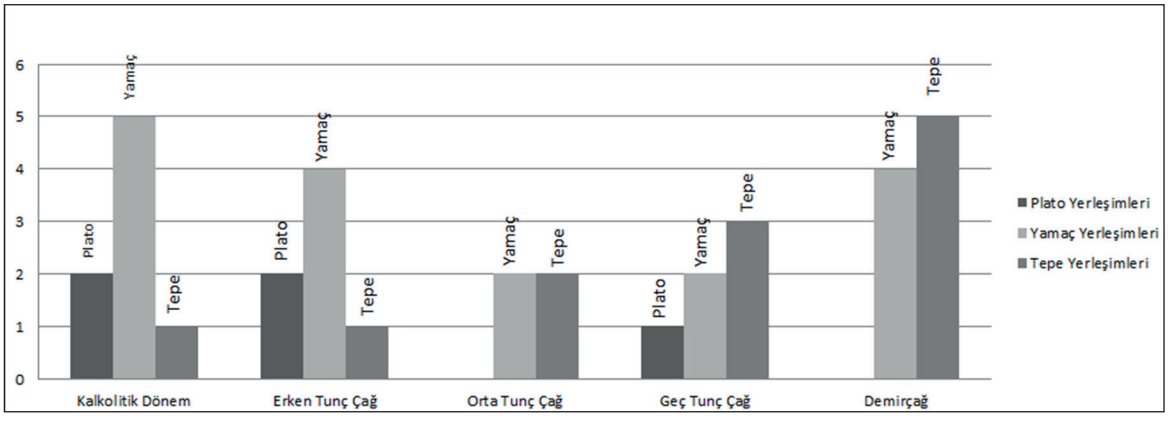

Fig.15: Karaçor Bölgesi Dönemsel Yerleşim Tipleri

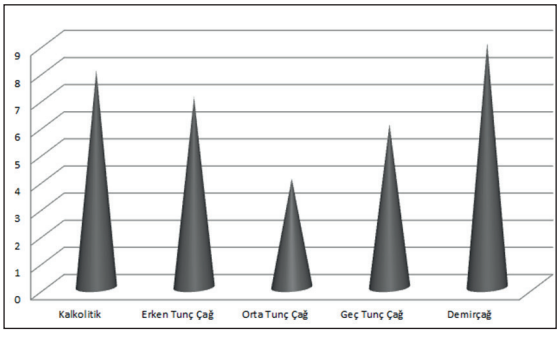

Fig.16: Karaçor Bölgesi Yerleşimlerin Dönemsel Dağılım Grafiği

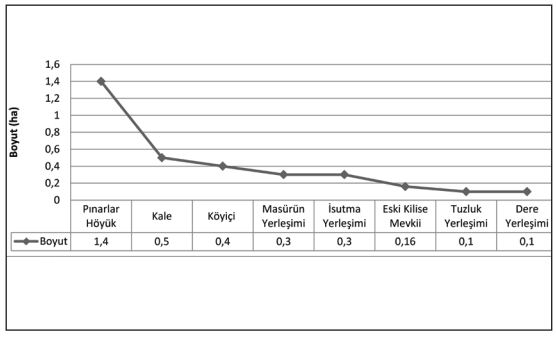

Fig.17: Kalkolitik Dönem Yerleşimlerinin Boyut Dağılımı

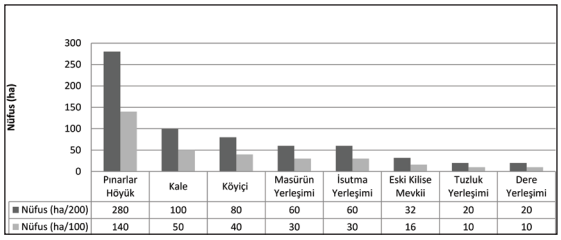

Fig.18: Kalkolitik Dönem Yerleşimlerinin Nüfus Grafiği

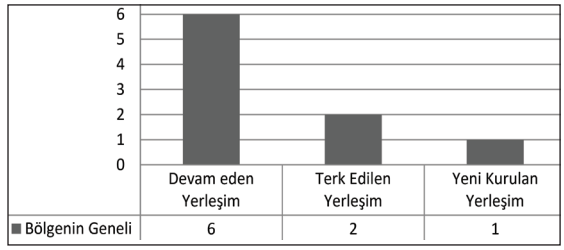

Fig.19: Kalkolitik ve Erken Tunç Çağ Karşılaştırmalı Yerleşim Devamlılığı Grafiği

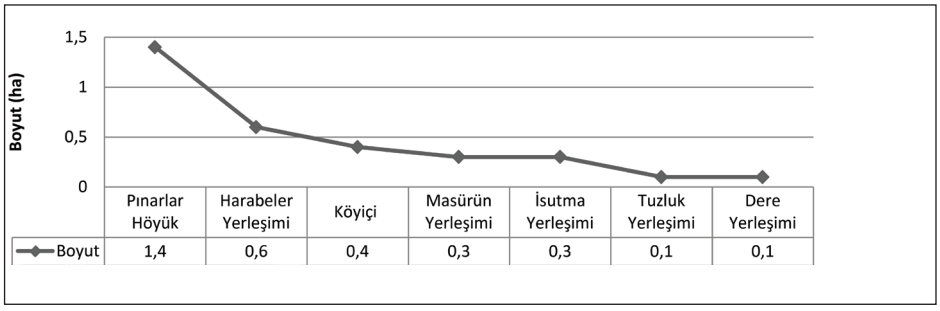

Fig.20: Erken Tunç Çağ Yerleşimlerinin Boyut Dağılım Grafiği

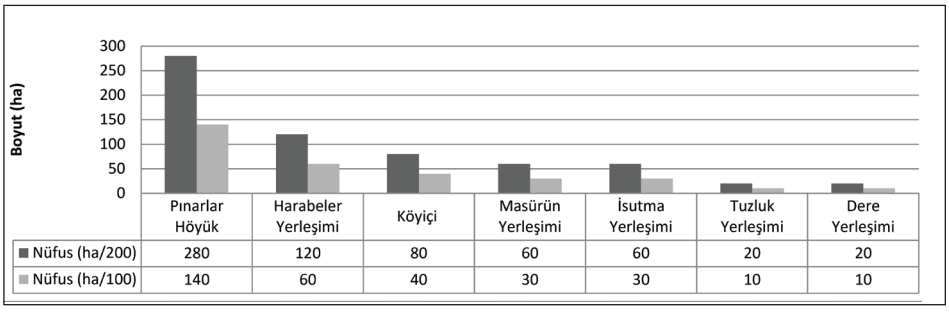

Fig.21: Erken Tunç Çağ Yerleşimlerinin Nüfus Grafiği

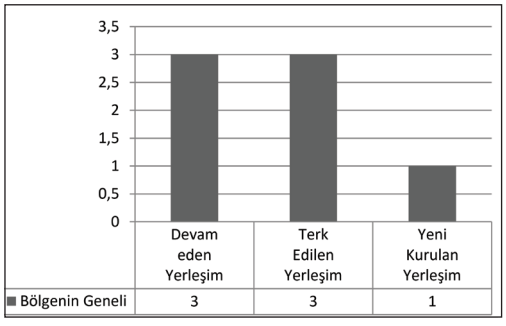

Fig.22: Erken ve Orta Tunç Çağ Karşılaştırmalı Yerleşim Devamlılığı Grafiği

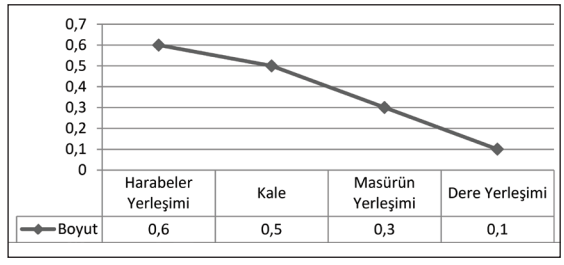

Fig.23: Orta Tunç Çağ Yerleşimlerinin Boyut Dağılım Grafiği

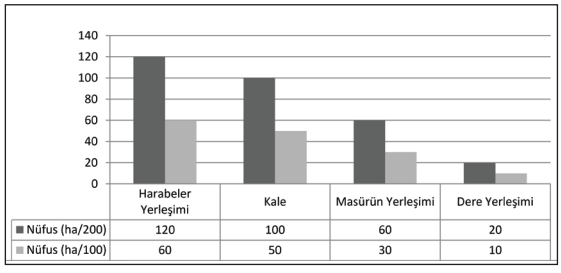

Fig.24: Orta Tunç Çağ Yerleşimlerinin Nüfus Grafiği

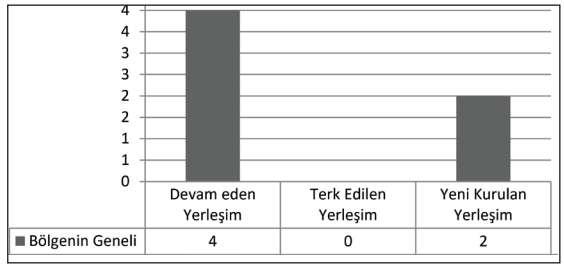

Fig.25: Orta ve Geç Tunç Çağ Karşılaştırmalı Yerleşim Devamlılığı Grafiği

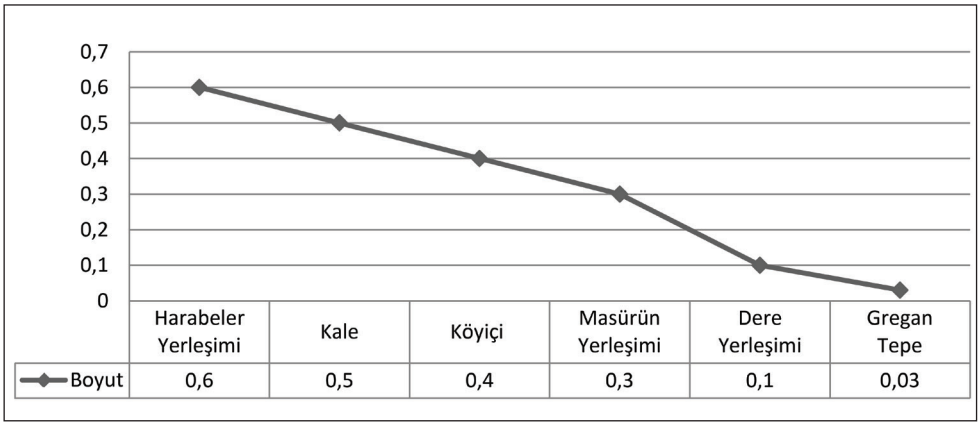

Fig.26: Geç Tunç Çağ Yerleşimlerinin Boyut Dağılım Grafiği

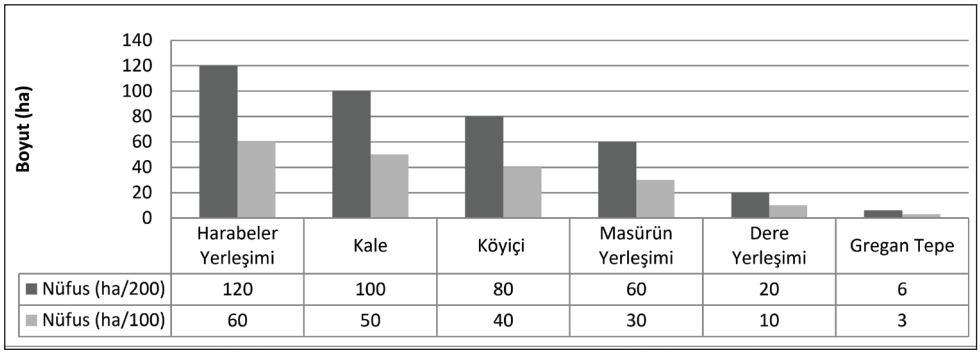

Fig.27: Geç Tunç Çağ Yerleşimlerinin Nüfus Grafiği

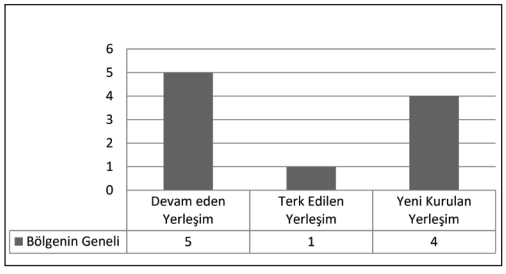

Fig.28: Geç Tunç Çağ ve Demir Çağ Karşılaştırmalı Yerleşim Devamlılığı Grafiği

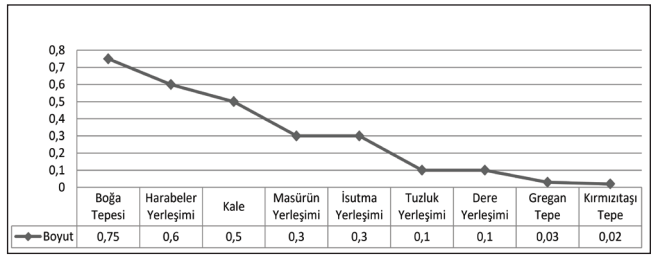

Fig.29: Demir Çağ Yerleşimlerinin Boyut Dağılım Grafiği

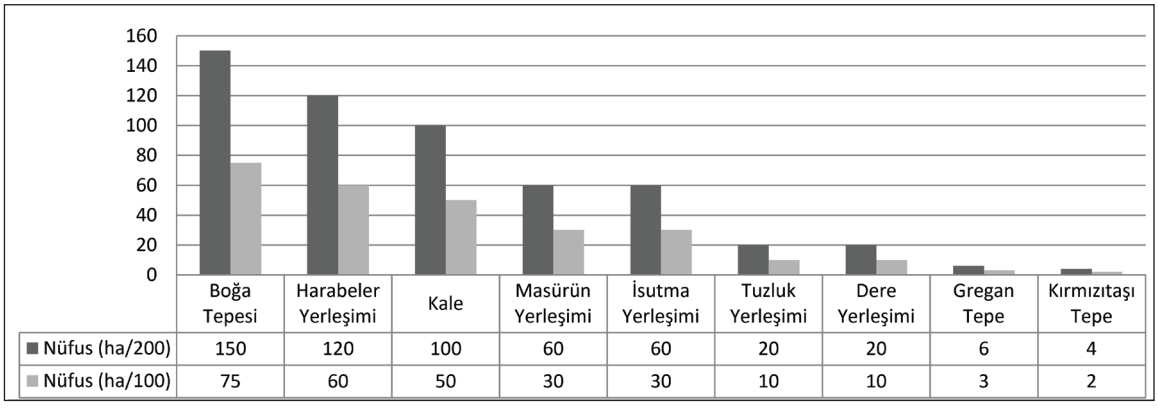

Fig.30: Demir Çağ Yerleşimlerinin Nüfus Grafiği

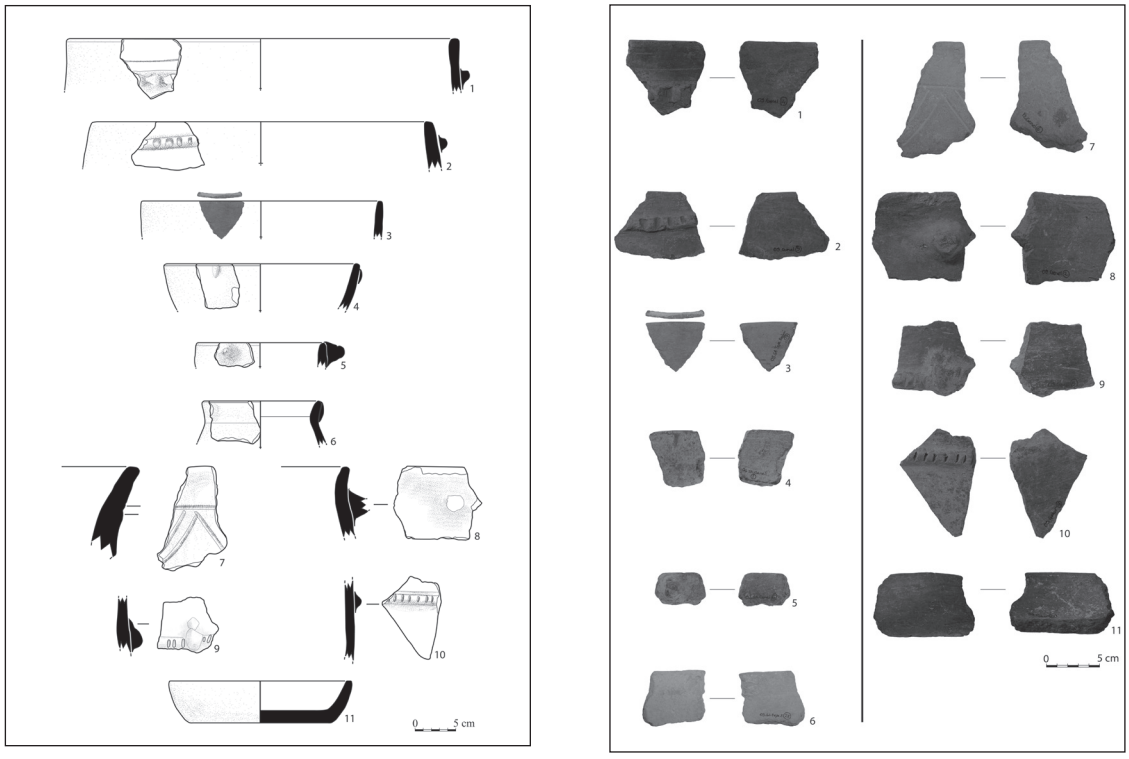

Fig.31a-b

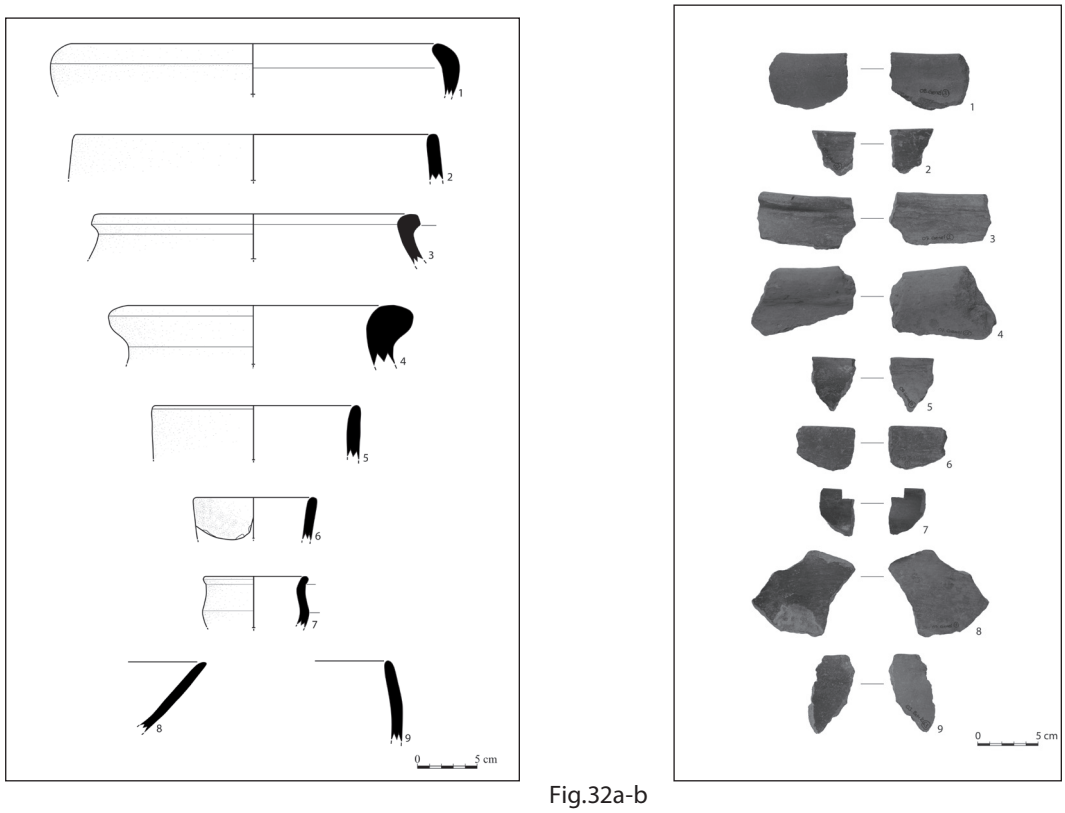
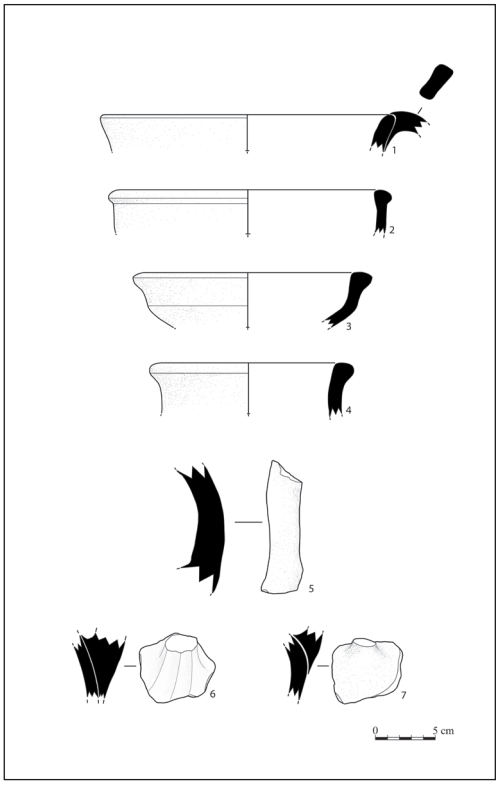

Fig.32a-b

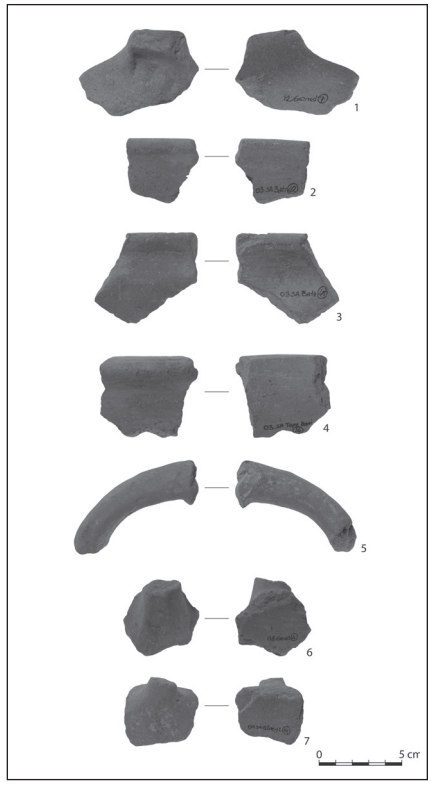
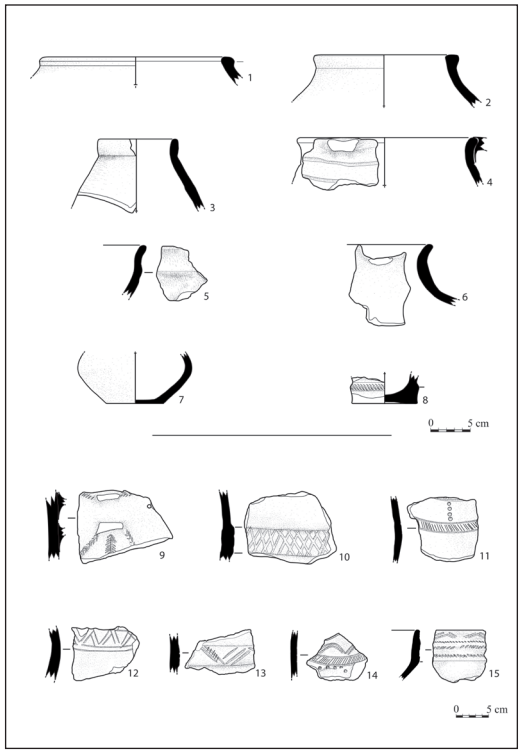

Fig.33a-b

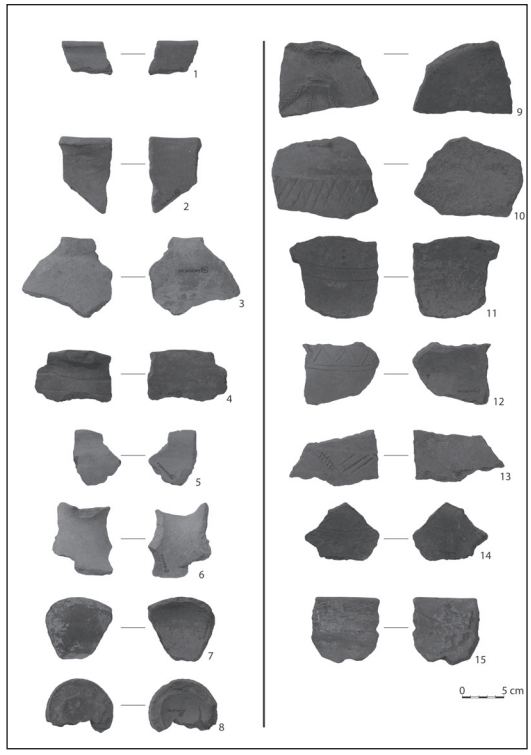

Fig.34a-b

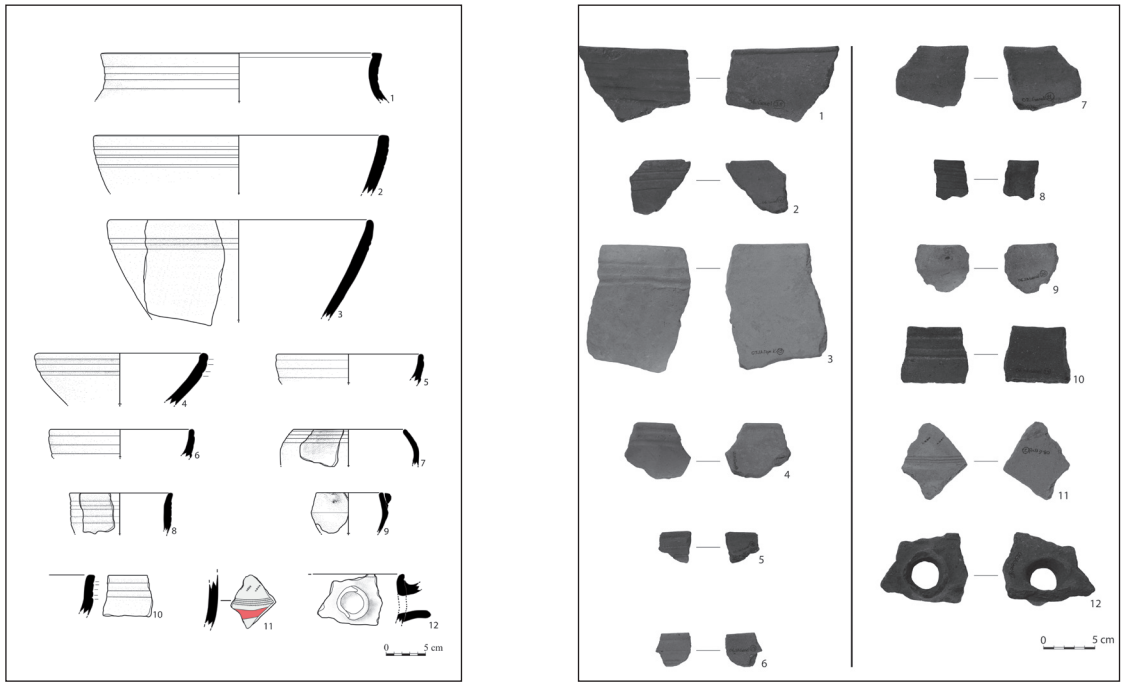

Fig.35a-b

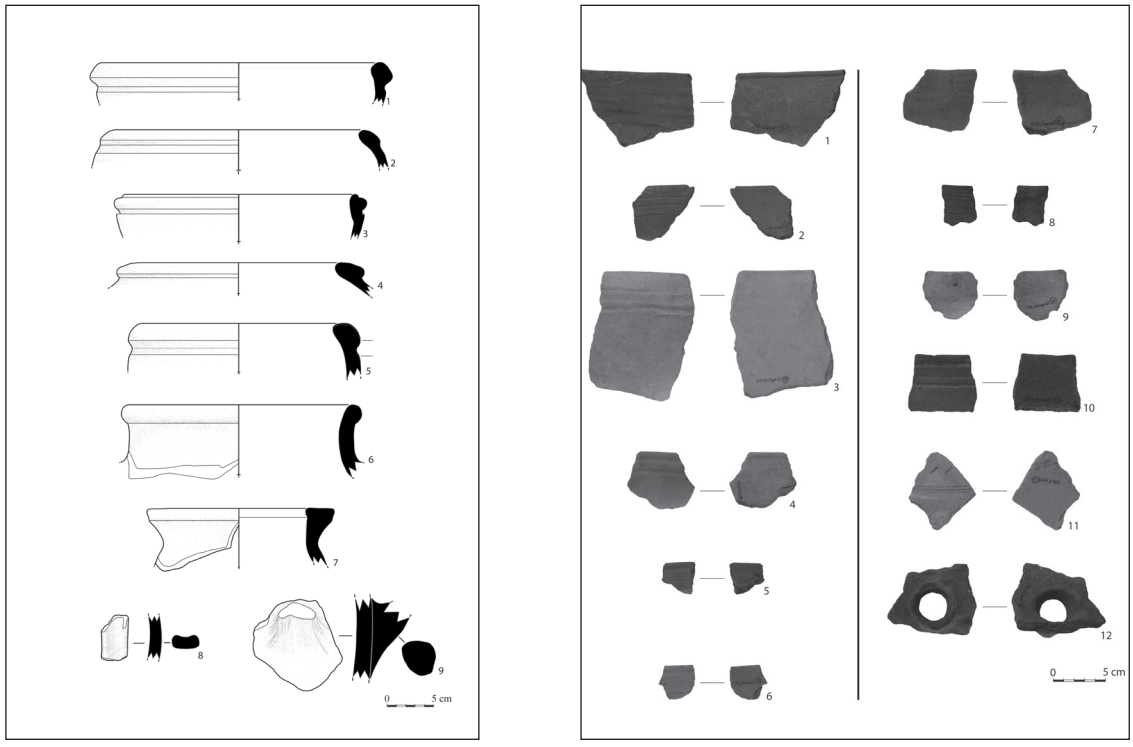

Fig.36a-b